

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 16 lipca 2009 r. *

Spis treści

Ramy prawne	I - 6224
Uregulowania niemieckie	I - 6224
System zbiorowy DSD, umowa o używanie logo i umowa o świadczenie usług	I - 6225
Dyrektywa 89/104/EWG	I - 6228
Okoliczności powstania sporu	I - 6229
Sporna decyzja	I - 6231
Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok	I - 6237
Postępowanie przed Trybunałem	I - 6242
W przedmiocie odwołania	I - 6244
W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na naruszeniu obowiązku uzasadnienia wynikającym z wewnętrznie sprzecznego uzasadnienia zaskarżonego wyroku	I - 6244
Argumentacja stron	I - 6244
Ocena Trybunału	I - 6245
W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na przeinaczeniu umowy o używanie logo oraz innych dokumentów zawartych w aktach sprawy	I - 6247
Argumentacja stron	I - 6247
Ocena Trybunału	I - 6248

* Język postępowania: niemiecki.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na niewystarczającym uzasadnieniu, przeinaczeniu okoliczności faktycznych i naruszeniach prawa, jeśli chodzi o prawa wyłączne związane z logo DGP	I - 6250
Argumentacja stron	I - 6250
Ocena Trybunału	I - 6253
W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na naruszeniu wspólnotowego prawa znaków towarowych	I - 6256
Argumentacja stron	I - 6256
Ocena Trybunału	I - 6257
W przedmiocie zarzutu piątego, opartego na naruszeniu art. 82 WE	I - 6259
Argumentacja stron	I - 6259
Ocena Trybunału	I - 6261
W przedmiocie zarzutu szóstego, opartego na naruszeniu art. 3 rozporządzenia nr 17 i zasady proporcjonalności	I - 6263
Argumentacja stron	I - 6263
Ocena Trybunału	I - 6264
W przedmiocie zarzutu siódmego, opartego na uchybieniu proceduralnym	I - 6265
Argumentacja stron	I - 6265
Ocena Trybunału	I - 6266
W przedmiocie zarzutu ósmego, opartego na naruszeniu podstawowego prawa do przestrzegania rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia	I - 6267
Argumentacja stron	I - 6267
Ocena Trybunału	I - 6269
W przedmiocie kosztów	I - 6274
I - 6220	

W sprawie C-385/07 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości, wniesione w dniu 8 sierpnia 2007 r.,

Der Grüne Punkt — Duales System Deutschland GmbH, z siedzibą w Kolonii (Niemcy), reprezentowana przez W. Deselaersa, E. Wagnera oraz B. Meyringa, Rechtsanwälte,

wnosząca odwołanie,

w której drugą stroną postępowania są:

Komisja Wspólnot Europejskich, reprezentowana przez W. Möllsa oraz R. Sauera, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

popierana przez:

Interseroh Dienstleistungs GmbH, z siedzibą w Kolonii, reprezentowaną przez M.W. Pauly'ego, A. Oexle oraz J. Kempkesa, Rechtsanwälte,

interwenient w postępowaniu odwoławczym,

Vfw GmbH, z siedzibą w Kolonii, reprezentowana przez H. Wissla, Rechtsanwalt,

Landbell AG für Rückhol-Systeme, z siedzibą w Moguncji (Niemcy), reprezentowana przez A. Rinne'a oraz M. Westrup, Rechtsanwälte,

BellandVision GmbH, z siedzibą w Pegnitz (Niemcy), reprezentowana przez A. Rinne'a oraz M. Westrup, Rechtsanwälte,

interwenienci w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, M. Ilešič (sprawozdawca), J.C. Bonichot i T. von Danwitz, prezesi izb, J.N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, A. Arabadjiev, C. Toader i J.J. Kasel, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,
sekretarz: H. von Holstein, zastępca sekretarza,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 9 grudnia 2008 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 31 marca 2009 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- ¹ Der Grüne Punkt — Duales System Deutschland GmbH (zwana dalej „DSD”) wnosi w swym odwołaniu o uchylenie wyroku Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich z dnia 24 maja 2007 r. w sprawie T-151/01 Duales System Deutschland przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1607, zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”, w którym Sąd oddalił jej skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji 2001/463/WE z dnia 20 kwietnia 2001 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 82 traktatu WE (sprawa COMP D3/34493 — DSD) (Dz.U. L 166, s. 1, zwanej dalej „sporną decyzją”).

Ramy prawne

Uregulowania niemieckie

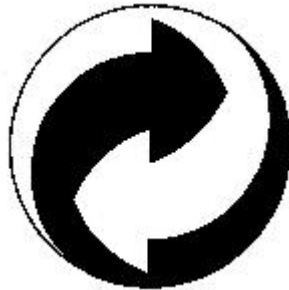
- 2 W dniu 12 czerwca 1991 r. wydano Verordnung über die Vermeidung von Verpackungsabfällen (rozporządzenie w sprawie zapobiegania powstawaniu odpadów opakowaniowych, BGBl. 1991 I, s. 1234), które w zmienionej wersji, mającej zastosowanie w ramach niniejszego sporu, weszło w życie w dniu 28 sierpnia 1998 r. (zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie opakowań”). Celem tego rozporządzenia jest ograniczenie oddziaływania odpadów opakowaniowych na środowisko naturalne; w tym celu zobowiązuje ono producentów i dystrybutorów opakowań do przyjmowania zwrotu i odzysku zużytych opakowań jednostkowych poza publicznym systemem usuwania odpadów.

- 3 W szczególności producenci i dystrybutorzy są zobowiązani do nieodpłatnego przyjmowania zwrotu zużytych opakowań, które są objęte rozporządzeniem w sprawie opakowań, w punkcie sprzedaży lub w jego pobliżu oraz do poddania ich odzyskowi (dalej „system indywidualny”). Konsument winien zostać uprzedzony o tej możliwości za pomocą łatwo rozpoznawalnych tablic informacyjnych.

- 4 Wspomniane rozporządzenie zwalnia jednak producentów i dystrybutorów z obowiązku indywidualnej zbiórki i odzysku, gdy przystąpili do systemu zapewniającego regularną zbiórkę na całym obszarze działalności dystrybutora zużytych opakowań jednostkowych od konsumenta końcowego lub w pobliżu jego miejsca zamieszkania w celu poddania ich odzyskowi (dalej „system zbiorowy”). Producenci i dystrybutorzy przystępujący do systemu zbiorowego są zwolnieni z obowiązku zbiórki i odzysku w odniesieniu do wszystkich opakowań objętych tym systemem i winni ujawnić fakt swojego uczestnictwa w tym systemie za pomocą etykiet lub innych odpowiednich środków. Mogą oni uczynić wzmiankę o tym uczestnictwie na opakowaniach lub wykorzystać inne środki, jak przykładowo informację dla klientów umieszczoną w miejscu sprzedaży lub informację załączoną do opakowania.

- 5 Systemy zbiorowe muszą zostać zatwierdzone przez właściwe władze danego kraju związkowego. Aby systemy te mogły zostać zatwierdzone, muszą one w szczególności: obejmować terytorium co najmniej jednego kraju związkowego, prowadzić regularną zbiórkę w pobliżu miejsca zamieszkania konsumentów oraz bazować na pisemnym porozumieniu z jednostkami samorządu terytorialnego odpowiedzialnymi za gospodarowanie odpadami. Każde przedsiębiorstwo spełniające te kryteria w danym kraju związkowym może zorganizować tam system zbiorowy.

- 6 Od dnia 1 stycznia 2000 r. systemy zbiorowe oraz producenci i dystrybutorzy, którzy wybrali system indywidualny, muszą osiągać te same poziomy odzysku. Kwoty te, wskazane w załączniku I do rozporządzenia w sprawie opakowań, różnią się w zależności od materiału, z jakiego wytworzone jest opakowanie. Przestrzeganie obowiązku zbiórki i odzysku jest zapewnione w przypadku systemu indywidualnego dzięki zaświadczeniom wystawianym przez niezależnych rzeczoznawców, a w przypadku systemu zbiorowego — poprzez przekazywanie danych dotyczących ilości zebranych i odzyskanych opakowań.

System zbiorowy DSD, umowa o używanie logo i umowa o świadczenie usług

- 7 DSD jest spółką, która od 1991 r. zarządza systemem zbiorowym na całym obszarze Niemiec (zwanym dalej „systemem DSD”). W tym celu w 1993 r. DSD została zatwierdzona przez właściwe władze wszystkich krajów związkowych.

- 8 Stosunki między DSD a producentami i dystrybutorami przystępującymi do jej systemu reguluje umowa, której przedmiotem jest używanie logo „Der Grüne Punkt” (zwana dalej „umową o używanie logo”). Poprzez podpisanie tej umowy przedsiębiorstwo, które przystąpiło do systemu, ma prawo umieszczać logo „Der Grüne Punkt” (zwane dalej „logo DGP”) na opakowaniach objętych systemem DSD w zamian za wynagrodzenie.

- 9 W 1991 r. DSD zarejestrowała wspomniane logo, przedstawione poniżej, jako znak towarowy w niemieckim urzędzie ds. patentów i znaków towarowych:

- 10 Jeśli chodzi o używanie logo DGP poza obszarem Niemiec, zwłaszcza w innych państwach członkowskich Wspólnoty Europejskiej, DSD przeniosła swe prawa do używania w formie ogólnej licencji na rzecz Packaging Recovery Organisation Europe SPRL (ProEurope), która ma siedzibę w Brukseli (Belgia).
- 11 Zgodnie z art. 2 umowy o używanie logo DSD zapewnia w Niemczech — w imieniu przedsiębiorstw przystępujących do jej systemu — zbiórkę, sortowanie i odzysk opakowań, które owe przedsiębiorstwa zamierzają przetworzyć w ramach systemu DSD, zwalniając je w ten oto sposób z obowiązku zbiórki i odzysku tychże opakowań. W tym celu art. 3 ust. 1 rzeczonej umowy stanowi, że przedsiębiorstwa przystępujące do systemu mają obowiązek zgłoszenia rodzajów opakowań, które zamierzają przetworzyć za pośrednictwem systemu DSD, a także umieszczenia logo DGP na każdym opakowaniu tego typu przeznaczonym do użytku na obszarze Niemiec.

- 12 Zgodnie z umową o używanie logo obowiązującą w okresie, gdy miały miejsce zdarzenia leżące u podstaw niniejszego sporu, użytkownik logo DGP płaci DSD opłatę licencyjną za wszystkie opakowania opatrzone tym logo i rozprowadzane przez niego na terytorium Niemiec na podstawie tej umowy. Zgodnie z art. 4 ust. 1 omawianej umowy wyjątki od tej reguły powinny być przedmiotem odrębnego porozumienia w formie pisemnej. Artykuł 5 ust. 1 tej umowy stanowi też, że za wszystkie opakowania opatrzone logo DGP i rozprowadzane przez użytkownika tego logo na terytorium Niemiec wystawione są rachunki.
- 13 Kwotę opłaty licencyjnej oblicza się na podstawie dwóch rodzajów czynników, a mianowicie po pierwsze, uwzględnia się wagę opakowania i rodzaj zastosowanego materiału, a po drugie, objętość lub wielkość powierzchni opakowania. Zgodnie z art. 4 ust. 2 i 3 umowy o używanie logo opłaty licencyjne nie obejmują zysków i mają wyłącznie na celu pokrycie kosztów zbiórki, sortowania i odzysku, jak również związanych z tym kosztów administracyjnych.
- 14 W ramach systemu DSD opakowania opatrzone logo DGP mogą być zbierane albo w specjalnych koszach w zależności od tego, czy chodzi o opakowania z metalu, plastiku czy opakowania wielomateriałowe, albo w kontenerach znajdujących się w pobliżu gospodarstw domowych (dotyczy to w szczególności opakowań papierowych i szklanych), podczas gdy pozostałe odpady należy wrzucać do koszy należących do publicznego systemu usuwania odpadów.
- 15 DSD nie prowadzi jednak sama zbiórki ani odzysku zużytych opakowań, lecz zleca wykonanie tej usługi przedsiębiorstwom lokalnym zajmującym się zbiórką. Stosunki między DSD a tymi przedsiębiorstwami reguluje standardowa umowa, która już kilkakrotnie była modyfikowana i której przedmiotem jest utworzenie i zarządzanie systemem zbiórki i sortowania opakowań (zwana dalej „umową o świadczenie usług”). Na mocy tej umowy, zawartej między DSD a 537 lokalnymi przedsiębiorstwami, każde z tych przedsiębiorstw ma wyłączne prawo prowadzenia na określonym obszarze zbiórki opakowań na rachunek DSD. Posortowane opakowania przewozi się do zakładu recyklingu w celu ich odzysku.
- 16 Umowa o świadczenie usług była przedmiotem decyzji Komisji 2001/837/WE z dnia 17 września 2001 r. w sprawie postępowania na podstawie art. 81 traktatu WE oraz

art. 53 porozumienia EOG (sprawy: COMP/34493 — DSD, COMP/37366 — Hofmann + DSD, COMP/37299 — Edelhoff + DSD, COMP/37291 — Rethmann + DSD, COMP/37288 — ARGE i pięć innych przedsiębiorstw + DSD, COMP/37287 — AWG i pięć innych przedsiębiorstw + DSD, COMP/37526 — Feldhaus + DSD, COMP/37254 — Nehlsen + DSD, COMP/37252 — Schönmakers + DSD, COMP/37250 — Altvater + DSD, COMP/37246 — DASS + DSD, COMP/37245 — Scheele + DSD, COMP/37244 — SAK + DSD, COMP/37243 — Fischer + DSD, COMP/37242 — Trienekens + DSD, COMP/37267 — Interseroh + DSD) (Dz.U. L 319, s. 1). Wyrokiem z dnia 24 maja 2007 r. w sprawie T-289/01 *Duales System Deutschland* przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1691, od którego nie wniesiono odwołania do Trybunału, Sąd oddalił skargę DSD o stwierdzenie nieważności decyzji 2001/837.

Dyrektywa 89/104/EWG

- 17 Artykuł 5 ust. 1 pierwszej dyrektywy Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mającej na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.U. 1989, L 40, s. 1) stanowi:

„Zarejestrowany znak towarowy przyznaje właścicielowi wyłączne prawa do tego znaku. Właściciel jest uprawniony do zakazania wszelkim stronom [osobom] trzecim, które nie posiadają jego zgody, używania w obrocie handlowym:

- a) oznaczenia identycznego ze znakiem towarowym dla towarów lub usług identycznych z tymi, dla których znak towarowy jest zarejestrowany;
- b) oznaczenia, w przypadku którego z powodu jego identyczności lub podobieństwa do znaku towarowego oraz identyczności lub podobieństwa towarów lub usług, których dotyczy znak towarowy i to oznaczenie, istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd wśród opinii publicznej [odbiorców], które obejmuje prawdopodobieństwo skojarzenia oznaczenia ze znakiem towarowym”.

18 Artykuł 8 tej dyrektywy stanowi:

„1. Znak towarowy może być przedmiotem licencji udzielonej w odniesieniu do części lub wszystkich towarów lub usług, dla których został zarejestrowany, oraz w odniesieniu do całego lub części danego państwa członkowskiego. Licencja może być wyłączna lub niewyłączna.

2. Właściciel znaku towarowego może powoływać się na prawa nadane przez znak towarowy wobec licencjodawcy, który narusza którekolwiek z postanowień umowy licencyjnej odnoszące się [odnoszących się] do okresu jej obowiązywania, formy [postaci] objętej rejestracją, w jakiej znak towarowy może być używany, zakresu towarów lub usług, dla jakiej [których] licencja jest udzielona, terytorium, na którym znak towarowy może być używany, lub jakości towarów wytwarzanych lub usług świadczonych przez licencjodawcę”.

19 Dyrektywa 89/104 została uchylona przez dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/95/WE z dnia 22 października 2008 r. mającą na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.U. L 299, s. 25), która weszła w życie w dniu 28 listopada 2008 r. Ze względu na okres zaistnienia okoliczności faktycznych niniejszy spór podlega jednak nadal przepisom dyrektywy 89/104.

Okoliczności powstania sporu

20 W dniu 2 września 1992 r. DSD zgłosiła Komisji Wspólnot Europejskich umowę o używanie logo i umowę o świadczenie usług celem uzyskania atestu negatywnego lub ewentualnie zwolnienia.

- 21 Po opublikowaniu w dniu 27 marca 1997 r. w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich* (Dz.U. 1997, C 100, s. 4) komunikatu, w którym Komisja ogłosiła swój zamiar pozytywnego ustosunkowania się do zgłoszonych porozumień, osoby trzecie przedstawiły jej uwagi dotyczące zwłaszcza różnych aspektów stosowania umowy o używanie logo. W szczególności wspomniane osoby trzecie wskazały, że uiszczenie podwójnej opłaty licencyjnej w przypadku uczestnictwa w systemie DSD oraz w systemie innego usługodawcy prowadzi do zakłócenia konkurencji.
- 22 W dniu 15 października 1998 r. DSD przedstawiła Komisji szereg zobowiązań, które miały zapobiec uiszczaniu podwójnej opłaty licencyjnej przez producentów i dystrybutorów opakowań, przystępujących do systemu DSD w przypadku ich uczestnictwa w innym systemie zbiorowym działającym na szczeblu regionalnym. DSD miała w szczególności na uwadze sytuację, w której systemy zbiorowe działające na terenie jednego lub kilku krajów związkowych zostałyby ustanowione równoległe do systemu DSD. W tym przypadku przyjmowanie zwrotu opakowań tego samego rodzaju i pochodzących od tego samego dystrybutora lub producenta mogłoby być dokonywane w tych krajach związkowych w ramach jednego z nowych systemów zbiorowych, a w innych krajach związkowych w ramach systemu DSD. Zobowiązanie DSD brzmiało w tym względzie następująco:

„Jeżeli systemy alternatywne w stosunku do [systemu DSD], działające na szczeblu regionalnym, zostały ustanowione i oficjalnie zatwierdzone przez najwyższe władze kraju związkowego zgodnie z rozporządzeni[em] w sprawie opakowań, [DSD] jest gotowa stosować umowę o używanie logo w ten sposób, aby osoby, które przystąpiły do systemu DSD, miały możliwość uczestniczenia w jednym z tych alternatywnych systemów w odniesieniu do części ich opakowań. Tak więc [DSD] nie będzie pobierać żadnych opłat licencyjnych z tytułu umowy o używanie logo w odniesieniu do opakowań zebranych w ramach takich systemów, przy czym ten drugi rodzaj zbiórki powinien zostać poświadczony dowodami. Drugim warunkiem, od którego spełnienia zależy zwolnienie z obowiązku uiszczenia opłaty licencyjnej od opakowań oznaczonych logo [DGP], jest nienaruszenie ochrony znaku towarowego [DGP]”.

- 23 W dniu 3 listopada 1999 r. Komisja uznała, że zobowiązania przedstawione przez DSD w dniu 15 października 1998 r. powinny obejmować również systemy indywidualne stosowane w celu przetwarzania części opakowań, a nie ograniczać się jedynie do systemów zbiorowych.

- 24 W dniu 15 listopada 1999 r. niektórzy producenci opakowań złożyli do Komisji skargę. Utrzymywali oni, że umowa o używanie logo stanowiła przeszkodę w ustanowieniu indywidualnego systemu zbierania opakowań. Ich zdaniem wobec braku faktycznego świadczenia przez DSD usług przetwarzania odpadów używanie logo stanowiło nadużycie pozycji dominującej DSD.
- 25 W piśmie z dnia 13 marca 2000 r. DSD przedstawiła Komisji dwa dodatkowe zobowiązania. Jedno z nich dotyczyło przypadku, w którym producenci i dystrybutorzy opakowań wybierali system indywidualny w odniesieniu do części opakowań oraz przystępowali do systemu DSD w odniesieniu do pozostałej części opakowań. W tym przypadku DSD zobowiązała się do niepobierania opłaty licencyjnej z tytułu umowy o używanie logo w odniesieniu do części opakowań odebranych w ramach systemu indywidualnego pod warunkiem przedstawienia jej dowodów na zastosowanie tego drugiego rodzaju zbiórki.
- 26 W dniu 3 sierpnia 2000 r. Komisja skierowała do DSD pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, na które spółka ta odpowiedziała pismem z dnia 9 października 2000 r.
- 27 W dniu 20 kwietnia 2001 r. Komisja wydała sporną decyzję.

Sporna decyzja

- 28 W motywie 20 spornej decyzji wskazano, że z uwag przedstawionych przez władze niemieckie wynika, iż dozwolone jest połączenie systemu indywidualnego i systemu zbiorowego, w którym uczestnictwo dotyczy jedynie przyjmowania zwrotu części opakowań wprowadzanych do obrotu (dalej „systemy mieszane”). W motywie 23 spornej decyzji podkreślono również, że z odpowiedzi udzielonej przez władze niemieckie wynika, iż rozporządzenie w sprawie opakowań nie stanowi, że możliwe jest tylko zastosowanie jednolitego systemu. Zamiarem prawodawcy nigdy nie było umożliwienie stworzenia w całym kraju lub w każdym kraju związkowym tylko jednego systemu.

- 29 W motywie 95 spornej decyzji za punkt wyjścia przyjęto też niekwestionowaną przez DSD okoliczność, że spółka ta zajmuje pozycję dominującą, która w momencie wydania tejże decyzji polegała na tym, że DSD była jedynym przedsiębiorstwem oferującym system zbiorowy na całym obszarze Niemiec i że w ramach systemu DSD zbiórka objętych było około 70% opakowań jednostkowych w Niemczech, jak również około 82% opakowań jednostkowych pochodzących od konsumentów końcowych w Niemczech.
- 30 Zgodnie z motywami 100–102 spornej decyzji nadużycie pozycji dominującej polega na tym, że opłata licencyjna, którą DSD pobiera od producentów i dystrybutorów uczestniczących w systemie DSD, nie zależy od faktycznego korzystania z tego systemu, lecz jest obliczana na podstawie ilości opakowań oznaczonych logo DGP, które owi producenci i dystrybutorzy wprowadzają do obrotu w Niemczech. Tymczasem producenci i dystrybutorzy przystępujący do systemu DSD powinni umieścić logo DGP na każdym opakowaniu zgłoszonym DSD i przeznaczonym do zużycia na obszarze Niemiec. Z dochodzenia przeprowadzonego przez Komisję wynika, że sposób obliczania opłaty licencyjnej uiszczanej na rzecz DSD stoi na przeszkodzie temu, by niektórzy producenci opakowań, będący klientami systemu DSD, mogli — zgodnie z własną wolą — stosować swój system indywidualny lub inny system zbiorowy w zakresie części opakowań, które wprowadzają do obrotu.
- 31 Zgodnie z motywami 103–107 spornej decyzji rozwiązanie zaproponowane przez DSD, polegające na zrezygnowaniu z umieszczania logo DGP na opakowaniach nieobjętych systemem DSD, nie powiodłoby się w obliczu realiów gospodarczych. Takie rozwiązanie wymagałoby bowiem zastosowania selektywnego oznakowania opakowań etykietami (zawierającymi lub niezawierającymi logo DGP), co oznaczałoby znaczący wzrost kosztów. Co więcej, takie rozwiązanie nakładałoby na producentów i dystrybutorów opakowań korzystających z systemów mieszanych obowiązek zapewnienia, by opakowania oznaczone logo DGP były składane w miejscach, w których odbywa się zbiórka tych opakowań w ramach systemu DSD, oraz by opakowania nieoznakowane tym logo były składane w miejscach, w których inne systemy zapewniają ich zbiórkę, co w praktyce nie byłoby możliwe. Wreszcie, uwzględniając okoliczność, iż w wielu przypadkach decyzję dotyczącą tego, czy złożyć opakowanie w systemie zbiorowym znajdującym się w pobliżu miejsca zamieszkania, czy też odnieść je do punktu sprzedaży w celu jego oddania do systemu indywidualnego, konsument końcowy podejmuje dopiero po kupieniu opakowanego produktu lub ewentualnie po jego użyciu, nie ma możliwości dokonania podziału zbiórki opakowań opatrzonych logo DGP na dwa różne rodzaje.

- 32 W motywach 111–115 spornej decyzji Komisja stwierdza, że skutki nadużycia pozycji dominującej są dwojakiego rodzaju. Z jednej strony, uzależniając opłatę licencyjną wyłącznie od używania logo DGP, DSD narzuca niesłuszne ceny i warunki transakcji przedsiębiorstwom, które nie korzystają z jej usługi lub które korzystają z niej jedynie w odniesieniu do części opakowań. W tym przypadku w związku ze zbyt dużą różnicą istniejącą pomiędzy kosztami świadczenia usługi a jej ceną mamy do czynienia z nadużywaniem pozycji dominującej w rozumieniu art. 82 akapit drugi lit. a) WE. Z drugiej strony, biorąc pod uwagę system opłat licencyjnych określony przez umowę o używanie logo, przystąpienie do systemu indywidualnego lub konkurencyjnego systemu zbiorowego nie byłoby rentowne z gospodarczego punktu widzenia dla przedsiębiorstw uiszczających te opłaty, ponieważ przedsiębiorstwa te musiałyby albo uiścić opłatę na rzecz DSD, poza wynagrodzeniem należnym konkurentowi, albo wprowadzić odrębne linie do pakowania oraz odrębne kanały dystrybucji. W ten oto sposób system opłat licencyjnych utrudnia wejście na rynek konkurentom systemu DSD.
- 33 W motywach 143–153 spornej decyzji Komisja wyjaśnia, że konieczność zachowania odróżniającego charakteru logo DGP nie podważa faktu stwierdzenia nadużycia pozycji dominującej. W tym zakresie sporna decyzja stanowi, że logo to spełnia swoją zasadniczą funkcję, jeżeli sygnalizuje konsumentowi możliwość przetworzenia opakowania przez DSD.
- 34 W motywach 155–160 spornej decyzji Komisja wskazuje, że nadużywanie pozycji dominującej wskutek zastosowania warunków spornej opłaty licencyjnej określonej w umowie z uwagi na szczególne okoliczności dotyczące zbiórki i odzysku opakowań w Niemczech i na wspólnym rynku może wpłynąć w sposób znaczący na wymianę handlową między państwami członkowskimi.
- 35 W związku z oceną sprawy przeprowadzoną przez Komisję na podstawie art. 82 WE, art. 1 spornej decyzji ma następujące brzmienie:

„Zachowanie [DSD] polegające na żądaniu uiszczenia opłaty licencyjnej od wszystkich opakowań jednostkowych z logo [DGP] wprowadzanych do obrotu w Niemczech,

zgodnie z art. 4 ust. 1 zdanie pierwsze oraz art. 5 ust. 1 zdanie pierwsze umowy o używanie logo, jest niezgodne ze wspólnym rynkiem, jeżeli przedsiębiorstwa zobowiązane do jej uiszczenia na mocy rozporządzenia w sprawie opakowań:

- a) korzystają z usługi związanej z przejęciem obowiązku w zakresie usuwania odpadów przewidzianej w art. 2 umowy o używanie logo jedynie w odniesieniu do części opakowań lub z niej nie korzystają, lecz wprowadzają na rynek niemiecki opakowanie standardowe, które wprowadzane jest również do obrotu w innym państwie członkowskim Europejskiego Obszaru Gospodarczego i które uczestniczy w systemie przyjmowania zwrotu stosującym logo [DGP], oraz

- b) udowodnią, że w odniesieniu do wszystkich lub tylko części opakowań, których nie obejmuje usługa związana z przejęciem obowiązku usuwania odpadów, wywiązują się z obowiązku przyjmowania zwrotu opakowań, który ciąży na nich na mocy rozporządzenia w sprawie opakowań, za pośrednictwem konkurencyjnych systemów zbiorowych lub systemów indywidualnych”.

³⁶ Stwierdziwszy nadużycie pozycji dominującej, Komisja określiła w motywach 161–167 oraz w art. 2–7 spornej decyzji, na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 13, s. 204), w jaki sposób DSD powinna położyć kres stwierdzonemu naruszeniu.

³⁷ Głównym środkiem nałożonym na DSD jest zobowiązanie się przez tę spółkę do niepobierania opłaty licencyjnej od ilości opakowań z logo DGP wprowadzanych do obrotu w Niemczech, których nie dotyczy usługa związana z przejęciem obowiązku w zakresie przetwarzania odpadów oraz w odniesieniu do których obowiązki nałożone

przez rozporządzenie w sprawie opakowań są wykonywane w inny sposób. Ów środek, określony w art. 3 spornej decyzji, jest następujący:

„DSD musi zobowiązać się wobec wszystkich stron umowy o używanie logo do niepobierania opłaty licencyjnej od ilości opakowań jednostkowych z logo [DGP] wprowadzanych do obrotu w Niemczech, których nie dotyczy usługa związana z przejściem obowiązku w zakresie usuwania odpadów zgodnie z art. 2 tej umowy o używanie logo oraz w odniesieniu do których obowiązki nałożone na mocy rozporządzenia w sprawie opakowań są wykonywane w inny sposób.

Zobowiązanie, o którym mowa w akapicie pierwszym, zastępuje postanowienie przewidujące wyjątek, zawarte w art. 4 ust. 1 zdanie drugie umowy o używanie logo”.

38 Ponadto w art. 5 spornej decyzji Komisja przedstawia w następujący sposób obowiązujące w tych przypadkach reguły dowodowe:

„1. Jeżeli część opakowań lub wszystkie opakowania są przyjmowane w ramach konkurencyjnego systemu zbiorowego, potwierdzenie podmiotu zarządzającego systemem, że odpowiednia ilość jest przejęta przez ten konkurencyjny system zbiorowy, jest wystarczającym dowodem na to, że obowiązki nałożone przez rozporządzenie w sprawie opakowań, które zostały wymienione w art. 3 i 4, zostały spełnione w inny sposób.

2. Jeżeli część opakowań lub wszystkie opakowania podlegają zbiórce w ramach systemu indywidualnego, późniejsze przedstawienie zaświadczenia niezależnego rzeczoznawcy wskazujące na spełnienie obowiązków w zakresie przyjmowania zwrotu i odzysku jest wystarczające. Zaświadczenie może zostać wystawione albo oddzielnie dla każdego producenta lub dystrybutora, albo razem dla wszystkich przedsiębiorstw uczestniczących w systemie indywidualnym.

[...]

4. Co się tyczy dowodów, które należy przedstawić DSD, niezależnie od odpowiedniej wersji rozporządzenia w sprawie opakowań wystarczy, aby zaświadczenie potwierdzało kontrahentom, że zostały spełnione wymogi przyjmowania zwrotu i odzysku w odniesieniu do określonej ilości opakowań.

[...]”.

³⁹ Artykuł 4 spornej decyzji stanowi:

„1. DSD nie może pobierać opłaty licencyjnej od opakowań, które są objęte w innym państwie członkowskim systemem przyjmowania zwrotu i odzysku opakowań przy użyciu logo [DGP] oraz które są wprowadzane do obrotu z logo na obszarze obowiązywania rozporządzenia w sprawie opakowań, pod warunkiem że zostanie poświadczono, że obowiązki nałożone przez rozporządzenie w sprawie opakowań zostały spełnione w inny sposób aniżeli poprzez przystąpienie do systemu, który został ustanowiony przez DSD [...].

[...]”.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

- 40 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 5 lipca 2001 r. DSD wniosła skargę o stwierdzenie nieważności spornej decyzji.
- 41 Odrębnym pismem, które wpłynęło w tym samym dniu, DSD złożyła też na podstawie art. 242 WE wniosek o zawieszenie wykonania art. 3 tej decyzji, jak również art. 4–7 w zakresie, w jakim odsyłają one do art. 3, do momentu wydania przez Sąd rozstrzygnięcia co do istoty sprawy.
- 42 Postanowieniem z dnia 15 listopada 2001 r. w sprawie T-151/01 R Duales System Deutschland przeciwko Komisji, Rec. s. II-3295, prezes Sądu oddalił wspomniany wniosek o zawieszenie wykonania spornej decyzji.
- 43 Postanowieniem z dnia 5 listopada 2001 r. Sąd dopuścił przedsiębiorstwa: Vfw AG (później Vfw GmbH, zwaną dalej „Vfw”), Landbell AG für Rückhol-Systeme (zwaną dalej „Landbell”) i BellandVision GmbH (zwaną dalej „BellandVision”) do udziału w sprawie w charakterze interwenientów po stronie Komisji. Owe przedsiębiorstwa, które konkurują z DSD, przedstawiły swoje uwagi w dniu 7 lutego 2002 r.
- 44 W dniu 27 maja 2002 r. złożono ostatnie pismo procesowe. W dniu 9 września 2002 r. powiadomiono strony o zakończeniu postępowania pisemnego.
- 45 W czerwcu 2006 r. Sąd postanowił otworzyć procedurę ustną. W ramach środków organizacji postępowania przekazał stronom szereg pytań celem uzyskania ustnych odpowiedzi podczas rozprawy. Owe pytania dotyczyły różnych etapów procesu zbiórki i odzysku opakowań oraz warunków, w których konkurencja między systemami

indywidualnymi i zbiorowymi mogła istnieć. Sąd wezwał również Komisję do przedłożenia dokumentu, który władze niemieckie przedstawiły w ramach postępowania administracyjnego. Komisja przekazała ten dokument w dniu 26 czerwca 2006 r.

46 Na rozprawie w dniach 11 i 12 lipca 2006 r. wysłuchano wystąpień stron i ich odpowiedzi na pytania Sądu.

47 W zaskarżonym wyroku Sąd oddalił wniesioną doń skargę i obciążył DSD własnymi kosztami, jak również kosztami poniesionymi przez Komisję, Landbell i BellandVision, w tym kosztami związanymi z postępowaniem w przedmiocie zastosowania środka tymczasowego. Sąd obciążył VfW, która nie wniosła o obciążenie DSD kosztami postępowania, własnymi kosztami, w tym kosztami związanymi z postępowaniem w przedmiocie zastosowania środka tymczasowego.

48 DSD podniosła trzy zarzuty oparte, po pierwsze, na naruszeniu art. 82 WE, po drugie, na naruszeniu art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 17 oraz zasady proporcjonalności, a po trzecie, na naruszeniu art. 86 ust. 2 WE.

49 W ramach zarzutu pierwszego DSD podnosiła, że sporne przepisy umowy o używanie logo były niezbędne dla zapewnienia realizacji celów rozporządzenia w sprawie opakowań polegających na ochronie różnych funkcji znaku towarowego Der Grüne Punkt (zwanego dalej „znakiem towarowym DGP”), jak również dla umożliwienia prawidłowego funkcjonowania systemu DSD.

50 W odpowiedzi na różne argumenty przedstawione przez DSD w ramach tego zarzutu Sąd orzekł w szczególności w pkt 139 i 154 zaskarżonego wyroku, że producent lub

dystrybutor opakowań mógł korzystać z kilku systemów jednocześnie celem osiągnięcia poziomów odzysku:

„139 [...] producent lub dystrybutor opakowań nie powierza DSD określonej ilości opakowań, które powinny posiadać logo [DGP], lecz raczej ilość materiału, którą ów producent lub dystrybutor wprowadzi do obrotu w Niemczech i którą zamierza powierzyć systemowi DSD w celu przyjęcia [zwrotu] i odzysku. Producent lub dystrybutor opakowań może zatem stosować systemy mieszane celem osiągnięcia poziomów odzysku, które zostały ustanowione w rozporządzeniu.

[...]

154 W tym względzie należy przypomnieć, że w rozporządzeniu [w sprawie opakowań] nie zostało uregulowane, że nie można umieszczać logo [DGP] na opakowaniach zbieranych w ramach konkurencyjnego systemu zbiorowego lub systemu indywidualnego, jeżeli spełniają one poza tym warunki, które zostały określone w [rzeczonem] rozporządzeniu celem identyfikacji systemu stosowanego w połączeniu z systemem DSD. Takie oznaczenia mogą być stosowane łącznie, a to samo opakowanie może równocześnie być objęte kilkoma systemami. W ten sposób Komisja słusznie interpretuje treść obowiązku przejrzystości zdefiniowanego przez rząd niemiecki w jego uwagach, zgodnie z którymi zarówno dla konsumentów, jak i dla władz musi być jasne, które opakowania podlegają obowiązkowi przyjmowania zwrotu w punktach sprzedaży lub w ich pobliżu oraz które z nich nie zostały objęte tym obowiązkiem [...]”.

51 Sąd orzekł też w pkt 156 zaskarżonego wyroku, że „w przypadku łącznego zastosowania dwóch systemów zbiorowych umieszczenie na tym samym opakowaniu logo [DGP] oraz informacji za pomocą »stosownego środka« określającego inny system zbiorowy [...], a w przypadku łącznego zastosowania systemu DSD oraz systemu indywidualnego

umieszczenie na tym samym opakowaniu logo [DGP] oraz informacji o możliwości zwrotu do sklepu, nie narusza zasadniczej funkcji znaku towarowego”.

- 52 W pkt 163 zaskarżonego wyroku Sąd dodał, że „w odniesieniu do argumentów dotyczących konieczności zapewnienia prawidłowego funkcjonowania systemu DSD [...], [...] nie zostało ono zakwestionowane w przypadku systemów mieszanych. W każdym razie wymogi związane z funkcjonowaniem systemu DSD nie mogą uzasadniać zachowania skarżącej, które zostało opisane w przytoczonych przez Komisję wyrokach Bundesgerichtshof w sprawie BäKo i Oberlandesgericht Düsseldorf w sprawie Hertzel [...], w różnych skargach złożonych do Komisji [...], oraz w tezie, którą DSD pierwotnie przedstawiła w swojej skardze [...], polegając[ego] na domaganiu się przez nią uiszczenia opłaty licencyjnej od wszystkich opakowań wprowadzanych do obrotu w Niemczech oznaczonych logo [DGP], chociaż przedstawiono dowód, że przyjęcie zwrotu i odzysk niektórych opakowań nastąpiły za pośrednictwem innego systemu zbiorowego lub systemu indywidualnego”.
- 53 Sąd uznał w pkt 164 zaskarżonego wyroku, że „ani rozporządzenie w sprawie opakowań, ani prawo znaków towarowych, tudzież wymogi związane z funkcjonowaniem systemu DSD nie pozwalają [DSD] żądać od przedsiębiorstw stosujących jej system uiszczenia opłaty licencyjnej od wszystkich opakowań wprowadzonych do obrotu w Niemczech oznaczonych logo [DGP], jeśli te przedsiębiorstwa wykażą, że nie stosują systemu DSD w odniesieniu do części lub wszystkich opakowań”.
- 54 W ramach zarzutu drugiego DSD podnosiła, że selektywne oznakowanie opakowań w zależności od stosowanego systemu byłoby bardziej odpowiednie aniżeli zobowiązanie, które zostało nałożone w spornej decyzji. Artykuły 3 i 4 tejże decyzji są nieproporcjonalne, ponieważ nakładają na DSD obowiązek udzielenia licencji osobom trzecim.
- 55 Sąd oddalił ten zarzut. W pkt 173 zaskarżonego wyroku Sąd orzekł, że „okoliczność, iż teoretycznie możliwe jest selektywne umieszczanie logo [DGP] na opakowaniach, nie może w konsekwencji spowodować stwierdzenia nieważności [...] środków [podjętych w ramach spornej decyzji], zważywszy że dla producentów i dystrybutorów opakowań

takie rozwiązanie jest bardziej kosztowne i trudne do wprowadzenia w życie aniżeli środki określone w art. 3–5 [też] decyzji [...].

56 W pkt 181 zaskarżonego wyroku Sąd wskazał też, że zobowiązania określone w spornej decyzji nie miały na celu „narzucenia DSD obowiązku udzielenia licencji nieograniczonej w czasie na używanie [logo DGP], lecz jedynie zobowiązanie DSD do niepobierania opłaty licencyjnej od wszystkich opakowań opatrzonych [tym] logo w przypadku wykazania, że przyjęcie zwrotu lub [i] odzysk wszystkich opakowań lub jedynie części z nich nastąpiły za pośrednictwem innego systemu”.

57 W pkt 196 zaskarżonego wyroku Sąd wyjaśnił, że sporną decyzję należało interpretować w ten sposób, iż nie wykluczała ona możliwości pobierania przez DSD odpowiedniej opłaty licencyjnej za samo używanie znaku towarowego w przypadku wykazania, że przyjęcie zwrotu i odzysk opakowania oznaczonego tym logo nastąpiły w ramach innego systemu.

58 Na poparcie tego stwierdzenia Sąd wskazał w pkt 193 i 194 zaskarżonego wyroku, co następuje:

„193 Sąd stwierdza, że obowiązek nałożony na DSD w art. 3 [spornej] decyzji umożliwia producentom i dystrybutorom korzystającym z jej systemu jedynie w odniesieniu do części ich opakowań nieuiszczanie opłaty na rzecz DSD w przypadku przedstawienia dowodu na to, że przyjęcie zwrotu i odzysk opakowań oznaczonych logo [DGP] nie nastąpiły za pośrednictwem systemu DSD, lecz innego systemu konkurencyjnego.

194 Jednak nawet w tym przypadku nie można wykluczyć sytuacji, w której umieszczony na spornym opakowaniu znak towarowy [DGP] może mieć jako taki wartość ekonomiczną, ponieważ umożliwia on wskazanie konsumentowi możliwości oddania spornego opakowania do systemu DSD [...]. Taka możliwość, którą ma konsument w odniesieniu do wszystkich opakowań wprowadzanych do

obrotu z logo [DGP], bez względu na to, czy należą one do systemu DSD, czy też nie, po uprzedniej weryfikacji zebranych ilości, może mieć pewną cenę, która jednak nie może odpowiadać rzeczywistej cenie świadczenia zbiórki i odzysku — co mogłoby nastąpić w przypadku zastosowania spornych postanowień umowy o używanie logo — lecz powinna zostać zapłacona DSD w zamian za świadczenie oferowane w niniejszym przypadku, polegające na udostępnieniu systemu tej spółki”.

59 W ramach zarzutu trzeciego DSD podnosiła, że wykluczone było naruszenie art. 82 WE, ponieważ powierzono jej zadanie wykonywania usługi w ogólnym interesie gospodarczym w rozumieniu art. 86 ust. 2 WE, a mianowicie gospodarkę odpadami w celu ochrony środowiska.

60 W pkt 208 zaskarżonego wyroku Sąd wskazał, że nawet przy założeniu, iż DSD była zobowiązana do wykonywania takiej usługi, nie zostało jednak wykazane ryzyko zakwestionowania tego zadania wskutek spornej decyzji.

Postępowanie przed Trybunałem

61 W dniu 8 sierpnia 2007 r. DSD wniosła niniejsze odwołanie.

62 Pismem złożonym w sekretariacie Trybunału w dniu 16 listopada 2007 r. Interseroh Dienstleistungs GmbH (zwana dalej „Interseroh”), która od 2006 r. zarządza systemem zbiorowym na całym obszarze Niemiec, wniosła o dopuszczenie jej do udziału w sprawie w charakterze interwenienta po stronie Komisji. Postanowieniem z dnia 21 lutego 2008 r. prezes Trybunału przychylił się do wniosku, zezwalając na interwencję Interseroh.

63 DSD wnosi do Trybunału o:

- uchylenie zaskarżonego wyroku;
- stwierdzenie nieważności spornej decyzji;
- ewentualnie — przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania oraz
- w każdym razie obciążenie Komisji kosztami postępowania.

64 Komisja, Vfw, Landbell, BellandVision i Interseroh wnoszą do Trybunału o:

- oddalenie odwołania oraz
- obciążenie DSD kosztami postępowania.

W przedmiocie odwołania

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na naruszeniu obowiązku uzasadnienia wynikającym z wewnętrznie sprzecznego uzasadnienia zaskarżonego wyroku

Argumentacja stron

- 65 DSD uważa, że Sąd naruszył ciężący na nim obowiązek uzasadnienia zaskarżonego wyroku, dokonując wewnętrznie sprecznych ustaleń w przedmiocie domniemywanego nadużycia pozycji dominującej.
- 66 Na poparcie tego zarzutu DSD przeprowadza porównanie sposobu, w jaki rzeczony nadużycie zostało przedstawione przez Komisję w motywach 101, 102, 111 i 115 spornej decyzji, powtórzonych przez Sąd w pkt 48, 50, 58, 60, 119, 163 i 164 zaskarżonego wyroku, z uzasadnieniem przedstawionym w pkt 194 tego wyroku.
- 67 Z jednej strony Sąd oparł się na fakcie, iż DSD wymaga od przedsiębiorstw, które wykazują, że nie stosują systemu DSD lub że stosują ten system tylko w odniesieniu do części opakowań jednostkowych opatrzonych logo DGP, by uiścić w całości opłatę licencyjną należną z tytułu umowy o używanie logo.
- 68 Z drugiej strony Sąd zasugerował w pkt 194 zaskarżonego wyroku, że w wypadku opakowań, które nie są objęte systemem DSD, DSD nie wymaga koniecznie zapłaty ceny usługi zbiórki i odzysku. Ustalenia Sądu są więc w oczywisty sposób wewnętrznie sprzeczne.

- 69 Komisja przypomina, że opłata licencyjna ma na celu pokrycie kosztów związanych ze zbiórką, sortowaniem i odzyskiem opakowań, a także kosztów zarządzania, w związku z czym nie stanowi wynagrodzenia za używanie znaku towarowego. W konsekwencji sporna decyzja i zaskarżony wyrok nie dotyczą kwestii opłaty licencyjnej za używanie znaku towarowego DGP.
- 70 VfW, Landbell i BellandVision, podobnie jak Komisja, twierdzą, że podnoszona przez DSD sprzeczność nie istnieje. Punkt 194 zaskarżonego wyroku w żaden sposób nie wiąże się z ustaleniami Sądu odnoszącymi się do nadużycia pozycji dominującej. Dotyczy on jedynie kwestii, czy samo umieszczenie logo DGP na opakowaniach może mieć cenę, nawet jeśli DSD nie świadczy żadnej usługi w zakresie przetwarzania opakowań.

Ocena Trybunału

- 71 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem kwestia, czy uzasadnienie wyroku Sądu jest wewnątrznie sprzeczne, stanowi zagadnienie prawne, które może zostać podniesione w ramach odwołania (zob. w szczególności wyroki: z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgewebe przeciwko Komisji, Rec. s. I-8417, pkt 25; z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawach połączonych C-403/04 P i C-405/04 P Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-729, pkt 77; z dnia 9 września 2008 r. w sprawach połączonych C-120/06 P i C-121/06 P FIAMM i in. przeciwko Radzie i Komisji, Zb.Orz. s. I-6513, pkt 90).
- 72 W niniejszej sprawie DSD uważa, że istnieje sprzeczność między ustaleniem poczynionym w pkt 194 zaskarżonego wyroku a ustaleniami, w ramach których Sąd potwierdził istnienie nadużycia pozycji dominującej opisanego przez Komisję.
- 73 Jak wynika z pkt 193 i 194 zaskarżonego wyroku, dotyczą one okoliczności, że ze względu na zobowiązania określone przez Komisję w spornej decyzji DSD nie może już

pobierać opłaty licencyjnej przewidzianej w umowie o używanie logo za zgłoszone jej opakowania opatrzone logo DGP, gdy wykazano, że przyjęcie zwrotu i odzysk tychże opakowań nie nastąpiły w ramach systemu DSD.

- 74 W pkt 194 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że pomimo tej okoliczności nie można wykluczyć, iż producenci i dystrybutorzy takich opakowań muszą uiścić DSD kwotę w zamian za samo umieszczenie na opakowaniu logo DGP, jako że takie umieszczenie logo oznacza udostępnienie systemu DSD konsumentowi, w związku z czym stanowi używanie znaku towarowego DGP, które może mieć pewną cenę.
- 75 Jak Sąd sam wyjaśnił w pkt 194 zaskarżonego wyroku, kwota, jaką DSD mogłaby ewentualnie pobrać w zamian za umieszczenie znaku towarowego DGP, jest odrębna od opłaty licencyjnej należnej za opakowania, których faktyczne przyjęcie zwrotu i odzysk nastąpiły w ramach systemu DSD na podstawie umowy o używanie logo.
- 76 Z powyższego wynika, po pierwsze, że Sąd nie stwierdził w żadnym razie w pkt 194 zaskarżonego wyroku, iż DSD mogłaby pobrać — w zamian za samo udostępnienie systemu DSD — kwotę odpowiadającą cenie usługi zbiórki i odzysku.
- 77 Po drugie, wynika stąd, że pkt 194 zaskarżonego wyroku dotyczy skutków środków określonych w spornej decyzji, a nie stwierdzenia istnienia nadużycia pozycji dominującej. Jego celem jest jedynie stwierdzenie, że — wbrew temu, co DSD utrzymywała przed Sądem — sporna decyzja nie uniemożliwia DSD pobrania kwoty za samo umieszczenie znaku towarowego DGP na opakowaniach.

- 78 Dlatego też nie można uznać, że wewnętrzna sprzeczność uzasadnienia podnoszona przez DSD jest zasadna, w związku z czym zarzut pierwszy odwołania winien zostać oddalony.

W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na przeinaczeniu umowy o używanie logo oraz innych dokumentów zawartych w aktach sprawy

Argumentacja stron

- 79 DSD wskazuje, iż przedmiotem sporu jest stwierdzenie zawarte w motywie 111 spornej decyzji, że „DSD narzuca niesłuszne ceny za każdym razem, gdy ilość opakowań oznaczonych logo [DGP] jest większa niż ilość opakowań, które są objęte systemem zbiorowym”. Sąd stwierdził w tym względzie, że na podstawie umowy o używanie logo DSD udziela oddzielnej licencji na używanie logo DGP, to znaczy licencji na oznakowanie opakowań, w odniesieniu do których system DSD nie jest stosowany.
- 80 Owo stwierdzenie stanowi przeinaczenie umowy o używanie logo, jako że umowa ta dotyczy tylko przyznania prawa do używania logo DGP w związku z podjęciem się realizacji obowiązków wynikających z rozporządzenia w sprawie opakowań.
- 81 Rzeczone stwierdzenie przeinacza ponadto inne dokumenty zawarte w aktach sprawy. DSD podkreśla w tym względzie, iż z korespondencji między Komisją a DSD prowadzonej w toku postępowania administracyjnego wynika, że DSD nie udzielała licencji o zakresie opisanym przez Sąd, lecz że odmawiała jedynie zgody na propozycję Komisji, by przyjąć, że opakowania przeznaczone dla konkurencyjnych systemów przetwarzania mogły być opatrzone logo DGP.

- 82 Poczynione przez Sąd stwierdzenie dotyczące „oddzielnej licencji” przeinacza poza tym dokumenty zawarte w aktach sprawy, na których sam Sąd oparł się wyraźnie, w szczególności w pkt 163 zaskarżonego wyroku, takie jak pewne wyroki sądów niemieckich oraz skargi złożone do Komisji.
- 83 Zdaniem Komisji, Vfw, Landbell, BellandVision i Interseroh Sąd nie poczynił po prostu stwierdzenia dotyczącego „oddzielnej licencji”, co DSD mu przypisuje.
- 84 Vfw, Landbell i BellandVision uważają ponadto, że ów zarzut jest niedopuszczalny, ponieważ DSD może oprzeć swe odwołanie jedynie na naruszeniu przez Sąd przepisów prawnych, a nie na błędnej — zdaniem DSD — ocenie stanu faktycznego.

Ocena Trybunału

- 85 Wbrew twierdzeniom Vfw, Landbell i BellandVision ów zarzut, oparty na przeinaczeniu umowy o używanie logo oraz innych dokumentów zawartych w aktach sprawy, jest dopuszczalny.
- 86 Błąd, jaki DSD zarzuca Sądowi, dotyczy bowiem przeinaczenia zakresu licencji udzielonej na podstawie umowy o używanie logo.
- 87 Jak wskazano w pkt 11 niniejszego wyroku, umowa o używanie logo ma na celu umożliwić kontrahentom DSD zwolnienie się z ciężącego na nich obowiązku zbiórki i odzysku opakowań, jakie zgłaszają DSD. Umowa ta stanowi w tym względzie, iż

przedsiębiorstwa przystępujące do systemu DSD są zobowiązane do umieszczenia logo DGP na każdym opakowaniu zgłoszonym DSD, przeznaczonym do użytku na obszarze Niemiec.

- 88 Wynika stąd, że licencja na używanie logo udzielona klientom DSD dotyczy umieszczenia logo DGP na wszystkich opakowaniach zgłoszonych DSD, przeznaczonych do użytku na obszarze Niemiec.
- 89 Jak wynika zwłaszcza z art. 1 spornej decyzji, stwierdzone przez Komisję nadużycie pozycji dominującej polega na tym, że umowa o używanie logo wymaga od klientów DSD uiszczenia opłaty licencyjnej od wszystkich opakowań zgłoszonych DSD, nawet w przypadku wykazania, iż przyjęcie zwrotu i odzysk niektórych z nich nastąpiły za pośrednictwem konkurencyjnych systemów zbiorowych lub systemów indywidualnych.
- 90 Należy stwierdzić, że Sąd nie przeinaczył tych informacji zawartych w aktach sprawy.
- 91 W pkt 141 zaskarżonego wyroku Sąd poprawnie stwierdził, że „według [spornej] decyzji nadużycie stanowią jedynie postanowienia umowy o używanie logo dotyczące opłaty licencyjnej [i że w spornej] decyzji nie zakwestionowano tego, iż [rzeczona] umow[a] zobowiązuje producenta lub dystrybutora, który zamierza zastosować system DSD, do umieszczenia logo [DGP] na każdym opakowaniu, które zostało zgłoszone i przeznaczone do wewnętrznej konsumpcji”.
- 92 Jeśli chodzi konkretnie o zakres licencji udzielonej na podstawie umowy o używanie logo, DSD nie wskazała fragmentów zaskarżonego wyroku, w których Sąd jakoby opisał w błędny sposób zakres tej licencji. Co się tyczy fragmentów zawierających dokonaną przez Sąd ocenę stanu faktycznego i ocenę prawną, DSD poprzestaje w ramach niniejszego zarzutu na wskazaniu pkt 119, 163 i 164 zaskarżonego wyroku, w których Sąd przypomniał treść spornej decyzji i uznał, że pomimo argumentów DSD dotyczących konieczności zapewnienia prawidłowego funkcjonowania jej systemu Komisja słusznie stwierdziła, że nadużyciem było domaganie się uiszczenia opłaty

licencyjnej od wszystkich opakowań zgłoszonych DSD i oznaczonych logo DGP, chociaż przedstawiono dowód, iż przyjęcie zwrotu i odzysk niektórych z tych opakowań nastąpiły w ramach innego systemu zbiorowego lub systemu indywidualnego.

93 Z powyższego wynika, że należy również oddalić zarzut drugi.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na niewystarczającym uzasadnieniu, przeinaczeniu okoliczności faktycznych i naruszeniach prawa, jeśli chodzi o prawa wyłączne związane z logo DGP

Argumentacja stron

94 Według DSD stwierdzenie zawarte w pkt 161 zaskarżonego wyroku, że logo DGP nie korzysta z wyłączności, jakiej domaga się DSD, tak że DSD nie może ograniczyć udzielenia licencji do samych tylko opakowań przetwarzanych w ramach jej systemu, nie jest wystarczająco uzasadnione. Rzeczone stwierdzenie opiera się zasadniczo na wnioskach, jakie Sąd wyprowadził w pkt 130 i nast. zaskarżonego wyroku z wystąpień i odpowiedzi stron podczas rozprawy, przy czym nie można określić, jaki był rzeczywisty przedmiot tej kontradiktoryjnej dyskusji między stronami.

95 Następnie zawarte w pkt 139 zaskarżonego wyroku stwierdzenie, że „producent lub dystrybutor opakowań nie powierza DSD określonej ilości opakowań, które powinny posiadać logo [DGP], lecz raczej ilość materiału, którą ów producent lub dystrybutor wprowadzi do obrotu w Niemczech i którą zamierza powierzyć systemowi DSD w celu przyjęcia [zwrotu] i odzysku”, jest w oczywisty sposób sprzeczne z postanowieniami umowy o używanie logo dotyczącymi zgłoszenia opakowań i udzielenia licencji, z przepisami rozporządzenia w sprawie opakowań dotyczącymi zwolnienia z obowiązku

przetworzenia, z wymogiem przejrzystości wynikającym z tego rozporządzenia oraz z wynikającym z prawa znaków towarowych wymogiem, by opakowania objęte systemem DSD były rozpoznawalne.

- 96 Podobnie pkt 129 i 154 zaskarżonego wyroku, w myśl których opakowanie powierzone systemowi DSD może podlegać jednocześnie innemu systemowi przetwarzania, przeinaczają dokumenty zawarte w aktach sprawy, a zwłaszcza rozporządzenie w sprawie opakowań.
- 97 Punkt 137 zaskarżonego wyroku, zgodnie z którym dystrybutor, który przystąpił do systemu zbiorowego, może a posteriori wziąć na siebie przyjmowanie zwrotu i odzysk opakowań, i vice versa, również wypacza treść rozporządzenia w sprawie opakowań. Z tegoż rozporządzenia wynika bowiem, że udział w systemie zbiorowym skutkuje zwolnieniem z obowiązków przetwarzania. W związku z tym nie jest możliwe skorzystanie a posteriori z systemu indywidualnego w odniesieniu do opakowań objętych systemem zbiorowym.
- 98 Poczynione przez Sąd stwierdzenia są ponadto niezgodne z prawem znaków towarowych. Opisana przez Sąd sytuacja, w której opakowania niepodlegające przetworzeniu przez system DSD mogłyby być opatrzone logo DGP, pozbawiłaby owo logo jego odróżniającego charakteru. DSD podkreśla, że wspomniane logo, jako zarejestrowany znak towarowy, odnosi się wyłącznie do systemu DSD, a więc do jej usług.
- 99 Komisja podnosi, że w krytykowanym przez DSD uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd przedstawił przeprowadzone przez siebie badanie w przedmiocie odróżniającego charakteru logo DGP oraz funkcjonowania systemów mieszanych, a mianowicie połączenia systemu DSD i innego systemu zbiorowego lub systemu indywidualnego.
- 100 Jeśli chodzi o pkt 154 zaskarżonego wyroku, Komisja uważa, że Sąd słusznie uwzględnił w tym punkcie oświadczenia rządu niemieckiego, że to samo opakowanie mogło być

objęte kilkoma systemami jednocześnie. DSD błędnie przypisuje rozporządzeniu w sprawie opakowań podejście bazujące na pojedynczym opakowaniu, które nie odpowiada warunkom ekonomicznym, w jakie wpisują się rozwiązania mieszane.

- 101 Co się tyczy pkt 137 zaskarżonego wyroku, Komisja zauważa, że chodzi tu o obiter dictum dotyczące wdrożenia ewentualnych mechanizmów korekcyjnych w wypadku, gdy poziomy odzysku nie zostaną osiągnięte. Ponadto negatywna ocena wyrażona przez DSD w przedmiocie pkt 137 zaskarżonego wyroku jest w każdym razie bezzasadna.
- 102 Jeśli chodzi o pkt 161 zaskarżonego wyroku, Komisja twierdzi, że logo DGP wskazuje jedynie na zwykłą możliwość przyjęcia zwrotu i odzysku przez DSD. Komisja przypomina, że owo logo ma na celu poinformowanie środowisk handlowych i konsumenta końcowego o tym, iż opakowanie, na którym ono widnieje, może zostać przetworzone za pośrednictwem systemu DSD.
- 103 VfW uważa, że DSD niesłusznie twierdzi, iż opakowanie nie może być objęte dwoma różnymi systemami.
- 104 Landbell i BellandVision utrzymują, że ów zarzut jest w oczywisty sposób bezzasadny w zakresie, w jakim zmierza do usprawiedliwienia nadużycia pozycji dominującej nawiązaniem do rozporządzenia w sprawie opakowań i do prawa znaków towarowych. Wbrew twierdzeniom DSD systemy mieszane są dopuszczalne, co zresztą potwierdził rząd niemiecki.
- 105 Interseroh uważa, że DSD przedstawia w nieprawidłowy sposób rozporządzenie w sprawie opakowań, gdy twierdzi, iż usługa w zakresie przejęcia obowiązków przetwarzania odnosi się do konkretnego opakowania.

Ocena Trybunału

- 106 Tytułem wstępu należy stwierdzić, iż przedstawione przez DSD argumenty, że umieszczenie logo DGP na opakowaniach niepodlegających przetworzeniu przez jej system stanowi naruszenie prawa znaków towarowych, zbiegają się zasadniczo z czwartym zarzutem odwołania. Argumenty te zostaną więc zbadane w ramach tego ostatniego zarzutu.
- 107 Ponadto DSD podnosi zasadniczo w ramach niniejszego zarzutu, że stwierdzenia poczynione przez Sąd w pkt 139, 154 i 161 zaskarżonego wyroku nie są wystarczająco uzasadnione i przeinaczają pewne informacje zawarte w aktach sprawy.
- 108 W pkt 139 zaskarżonego wyroku Sąd wysnuł z informacji i rozważań zawartych w pkt 129–138 tegoż wyroku wnioski, że producenci i dystrybutorzy opakowań mogą stosować systemy mieszane celem zwolnienia się z ciężących na nich obowiązków zbiórki i odzysku określonych w rozporządzeniu w sprawie opakowań.
- 109 Jak wynika w szczególności z pkt 129 i 154 zaskarżonego wyroku, owo stwierdzenie Sądu dotyczące systemów mieszanych odnosi się do kwestionowanego przez wnoszącą odwołanie faktu, iż opakowanie powierzone DSD i opatrzone logo DGP może podlegać jednocześnie innemu niż system DSD systemowi przyjmowania zwrotu i odzysku.
- 110 Z uzasadnienia zawartego w pkt 131–138 zaskarżonego wyroku wynika jednoznacznie, że Sąd oparł swe rozumowanie na stwierdzeniu, iż kwestia, czy opakowanie jest oznaczone logo DGP lub nie jest nim oznaczone, nie jest rozstrzygająca. Zdaniem Sądu ważne jest wyłącznie to, by podlegające odzyskowi ilości materiału wprowadzone na rynek przez producenta lub dystrybutora były faktycznie przedmiotem przyjmowania zwrotu i odzysku, a także by poziomy odzysku przewidziane w rozporządzeniu w sprawie opakowań zostały w ten sposób osiągnięte.

- 111 W tym kontekście Sąd przedstawił w pkt 137 zaskarżonego wyroku przykład zbiórki i odzysku plastikowych odpadów sieci restauracji szybkiej obsługi.
- 112 Jak Komisja słusznie wskazała, omawiany pkt 137 stanowi obiter dictum. Dla kwestii badania odwołania znaczenie ma poczynione przez Sąd w pkt 139, 154 i 161 zaskarżonego wyroku stwierdzenie, że między opakowaniami opatrzonymi logo DGP a usługami przyjmowania zwrotu i odzysku DSD nie istnieje związek wyłączności.
- 113 Po pierwsze, Sąd przedstawił w wystarczający sposób powody, które skłoniły go do wysnucia tego wniosku.
- 114 Należy przypomnieć w tym względzie, że obowiązek uzasadnienia nie przewiduje przedstawienia przez Sąd wyjaśnień odpowiadających w sposób wyczerpujący na każdy punkt rozumowania zaprezentowanego przez strony sporu oraz że uzasadnienie może zatem być dorozumiane, pod warunkiem że pozwala zainteresowanym na poznanie powodów, dla których Sąd nie przychylił się do ich argumentów, a Trybunał dysponuje informacjami wystarczającymi dla sprawowania kontroli (zob. w szczególności wyroki: z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 372; z dnia 25 października 2007 r. w sprawie C-167/06 P Komninou i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-141, pkt 22; ww. wyrok w sprawach połączonych FIAMM i in. przeciwko Radzie i Komisji, pkt 96).
- 115 Sąd ustosunkował się w szczegółowy sposób w zaskarżonym wyroku do argumentacji przedstawionej przez DSD, dotyczącej domniemywanej wyłączności związanej z logo DGP, przez co pozwala Trybunałowi na sprawowanie kontroli sądowej. Sąd omówił w drobiazgowy sposób w pkt 131–138 oraz w pkt 150–154 zaskarżonego wyroku powody, z jakich uważa, że rozporządzenie w sprawie opakowań oraz inne informacje zawarte w aktach sprawy pozwalają uznać, iż opakowanie opatrzone logo DGP nie jest koniecznie objęte samym tylko systemem DSD.

- 116 Po drugie, należy zaznaczyć, że wbrew twierdzeniom DSD poczynione przez Sąd stwierdzenia nie przeinaczają ani rozporządzenia w sprawie opakowań, ani umowy o używanie logo.
- 117 Wystarczy stwierdzić w tym względzie, że DSD nie wskazała przepisów lub fragmentów rozporządzenia w sprawie opakowań, z których wynikałoby, że każde pojedyncze opakowanie może być przetwarzane tylko przez jeden system i że w związku z tym opakowanie opatrzone logo DGP musi być przetwarzane przez system DSD. DSD nie wykazała też, że umowa o używanie logo zawiera w tym względzie wskazówki.
- 118 Wreszcie, jeśli chodzi o wymóg przejrzystości, DSD nie przedstawiła konkretnych dowodów na twierdzenie, że zaprezentowana w pkt 154 zaskarżonego wyroku wykładnia dokonana przez Komisję i Sąd, zgodnie z którą zarówno dla konsumentów, jak i dla władz musi być jasne, które opakowania podlegają obowiązkowi przyjmowania zwrotu w punktach sprzedaży lub w ich pobliżu oraz które z nich nie zostały objęte tym obowiązkiem, przeinacza informacje zawarte w aktach sprawy. Ponadto DSD nie wykazała, że umieszczenie logo DGP na opakowaniach, które są przetwarzane przez system inny niż system DSD, jest sprzeczne z owym wymogiem przejrzystości. Umieszczenie wspomnianego logo na opakowaniu zgłoszonym systemowi DSD wskazuje bowiem wyraźnie konsumentom oraz właściwym władzom — niezależnie od tego, czy rzeczony opakowanie zostanie faktycznie przetworzone przez ów system lub przez inny system — że omawiane opakowanie nie podlega już obowiązkowi przyjmowania zwrotu w punktach sprzedaży lub w ich pobliżu, lecz zostało zgłoszone DSD.
- 119 Z całości powyższych rozważań wynika, że zarzut trzeci odwołania winien zostać oddalony.

W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na naruszeniu wspólnotowego prawa znaków towarowych

Argumentacja stron

- 120 DSD podnosi, że poczynione w pkt 161 zaskarżonego wyroku stwierdzenie, że nie można uznać na rzecz logo DGP wyłączności, jakiej żąda jego właściciel, ponieważ taka wyłączność „utrudniłaby [...] jedynie producentom i dystrybutorom opakowań zastosowanie systemu mieszanego oraz uzasadniłaby możliwość dochodzenia przez skarżącą wynagrodzenia za usługę, która — jak wykazały osoby zainteresowane — nie została faktycznie zrealizowana”, jest sprzeczne z art. 5 dyrektywy 89/104, który przyznaje właścicielowi znaku towarowego prawo wyłączne. Rzeczone stwierdzenie stanowi więc naruszenie wspólnotowego prawa znaków towarowych.
- 121 Zdaniem Komisji wyłączność opisana w art. 5 dyrektywy 89/104 różni się od wyłączności, o której mowa w pkt 161 zaskarżonego wyroku. W tym fragmencie zaskarżonego wyroku Sąd wyciągnął jedynie wnioski z rozumowania zaprezentowanego w pkt 156 i 157 tegoż wyroku, zgodnie z którym logo DGP wskazuje tylko na jedną możliwość przetworzenia, a jego funkcja polegająca na wskazywaniu pochodzenia nie zostaje naruszona, jeżeli opakowanie opatrzone tym logo jest też objęte innymi opcjami w zakresie przetwarzania.
- 122 Komisja dodaje, że sporna decyzja nie prowadzi do nieodpowiedniego używania znaku towarowego, czyli używania przez osoby, z którymi DSD nie zawarła umowy.
- 123 VfW zauważa, że logo DGP nie jest znakiem towarowym w tradycyjnym rozumieniu tego pojęcia. Spółka ta przypomina, że znak towarowy cechuje produkty lub usługi, które są identyczne z produktami lub usługami, dla których znak towarowy został zarejestrowany, lub produkty lub usługi podobne do nich. Logo DGP służy wyłącznie do wskazania faktu uczestnictwa w systemie zbiorowym, a nie do zidentyfikowania produktów lub usług identycznych lub podobnych.

Ocena Trybunału

- 124 Przynajmniej należy zaznaczyć, iż przedstawiony przez VfW argument, że logo DGP nie może tak naprawdę zostać uznane za znak towarowy, nie może zostać uwzględniony. Bezsporne jest bowiem, że wspomniane logo zostało zarejestrowane jako znak towarowy przez niemiecki urząd ds. patentów i znaków towarowych w zakresie usług zbiórki, sortowania i odzysku odpadów.
- 125 Następnie, jeśli chodzi o domniemywane naruszenie przez Sąd art. 5 dyrektywy 89/104, należy przypomnieć, że zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. a) tej dyrektywy zarejestrowany znak towarowy przyznaje właścicielowi wyłączne prawa do tego znaku; właściciel jest uprawniony do zakazania wszelkim osobom trzecim, które nie posiadają jego zgody, używania w obrocie handlowym oznaczenia identycznego ze znakiem towarowym dla towarów lub usług identycznych z tymi, dla których znak towarowy jest zarejestrowany.
- 126 Dlatego też twierdząc, że Sąd naruszył w pkt 161 zaskarżonego wyroku wyłączne prawo związane z używaniem logo, którego DSD jest właścicielem, i powołując się w tym względzie na art. 5 dyrektywy 89/104, DSD podnosi, iż Sąd powinien stwierdzić, że sporna decyzja uniemożliwiła jej w sposób niezgodny z prawem zakazanie osobom trzecim używania oznaczenia identycznego z jej logo. DSD zaakcentowała ten argument podczas rozprawy, podkreślając, iż z uwagi na zobowiązania określone w spornej decyzji i na zaakceptowanie ich przez Sąd logo DGP stało się w praktyce dostępne dla wszystkich.
- 127 Celem ustosunkowania się do tej argumentacji należy dokonać rozróżnienia między używaniem logo DGP przez kontrahentów DSD a ewentualnym używaniem tegoż logo przez inne osoby trzecie.
- 128 Jeśli chodzi o używanie logo DGP przez kontrahentów DSD, należy zaznaczyć, że z samej treści art. 5 dyrektywy 89/104 wynika, że ów przepis nie dotyczy przypadku, gdy osoba trzecia używa znaku towarowego za zgodą jego właściciela. Taka sytuacja ma

miejsce zwłaszcza wówczas, gdy zgodnie z treścią umowy licencyjnej właściciel upoważnia swoich kontrahentów do używania jego znaku towarowego.

129 Wynika stąd, że DSD nie może powoływać się skutecznie na wyłączne prawo nadane jej przez logo DGP w odniesieniu do używania tego logo przez producentów i dystrybutorów, którzy zawarli z nią umowę o używanie logo DGP. Prawdą jest, że art. 8 ust. 2 dyrektywy 89/104 stanowi, że właściciel znaku towarowego może powoływać się na prawa nadane przez ten znak towarowy wobec licencjobiorcy, który narusza którekolwiek z postanowień umowy licencyjnej, o których mowa w tym przepisie rzeczony dyrektywy. Jednakże, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 192 opinii, w niniejszej sprawie sama DSD stworzyła system, który zobowiązuje do umieszczenia logo DGP na wszystkich zgłoszonych opakowaniach, nawet jeśli niektóre z tych opakowań nie zostaną przyjęte przez ten system. Bezsporne jest więc, że wymóg używania logo DGP na wszystkich opakowaniach zgłoszonych DSD wynika z umowy licencyjnej, w związku z czym jest z nią zgodny.

130 W zakresie w jakim DSD podnosi, że środki nałożone przez Komisję mają ten skutek, iż używanie logo DGP przez jej licencjobiorców staje się częściowo nieodpłatne, wystarczy przypomnieć, że jedynym celem i skutkiem spornej decyzji jest uniemożliwienie DSD pobierania wynagrodzenia za usługi zbiórki i odzysku w przypadku wykazania, że nie były one świadczone przez tę spółkę. Takie środki nie są niezgodne z zasadami określonymi w dyrektywie 89/104.

131 Ponadto, jak Sąd słusznie stwierdził w pkt 194 zaskarżonego wyroku, nie można wykluczyć, że umieszczenie logo DGP na opakowaniach — bez względu na to, czy należą one do systemu DSD, czy też nie — może mieć pewną cenę, która — nawet jeśli nie może stanowić rzeczywistej ceny świadczenia zbiórki i odzysku — powinna móc zostać zapłacona DSD w zamian za samo używanie znaku towarowego.

132 Jeśli chodzi o ewentualne używanie logo DGP przez osoby trzecie inne niż kontrahenci DSD, należy stwierdzić, że ani sporna decyzja, ani zaskarżony wyrok nie stanowią, że takie używanie jest dozwolone przez prawo znaków towarowych. Sąd słusznie

stwierdził w tym względzie w pkt 180 zaskarżonego wyroku, że zobowiązania określone w spornej decyzji dotyczą wyłącznie stosunków między DSD a „producent[ami] i dystrybutor[ami] opakowań będący[mi] albo kontrahentami DSD w ramach umowy o używanie logo [...], albo właścicielami licencji na używanie znaku towarowego [DGP] w innym państwie członkowskim w ramach systemu przyjmowania [zwrotu] lub odzysku opakowań stosującego logo, które odpowiada temu znakowi towarowemu [...]”.

133 Dlatego też ewentualne używanie logo DGP przez osoby trzecie inne niż kontrahenci DSD nie może być przypisane ani Komisji, ani Sądowi. Nic nie stoi zresztą na przeszkodzie temu, by DSD wniosła skargi przeciwko takim osobom trzecim do właściwych sądów krajowych.

134 Z całości powyższych rozważań wynika, że należy również oddalić zarzut czwarty odwołania.

W przedmiocie zarzutu piątego, opartego na naruszeniu art. 82 WE

Argumentacja stron

135 Wnosząca odwołanie uważa, że Sąd naruszył art. 82 WE, ponieważ stwierdził bez przedstawienia wystarczającego uzasadnienia i w sposób sprzeczny z aktami sprawy, że DSD postępowała w sposób stanowiący nadużycie, udzielając licencji na używanie logo DGP niezależnie od stosowania systemu DSD oraz wymagając uiszczenia opłaty licencyjnej należnej z tytułu licencji również wtedy, gdy licencjodawca przedstawił dowód, że nie korzystał z tego systemu.

- 136 Zdaniem DSD, gdyby Sąd dokonał poprawnej analizy prawnej, uznałby bezwzględnie, że DSD nie udziela licencji na używanie swego logo niezależnie od stosowania systemu DSD, tak że sporna decyzja winna być rozumiana w ten sposób, iż odmowa udzielenia takiej licencji stanowi nadużycie. Sporna decyzja ma więc ten skutek, że zobowiązuje DSD do udzielenia licencji. Sąd nie uwzględnił w ten sposób faktu, iż nie zostały spełnione konieczne przesłanki uzasadniające takie zobowiązanie. Ów brak stanowi naruszenie prawa.
- 137 DSD dodaje, że zaskarżony wyrok ma ten skutek, iż czyni możliwym częściowe uczestnictwo w systemie DSD (w tym również na przykład uczestnictwo zaledwie 0,1% opakowań opatrzonych logo DGP), przy czym DSD nie jest w stanie sprawdzić wiarygodności ani legalności równie niewielkiego stopnia uczestnictwa. W szczególności DSD nie jest w stanie zweryfikować, czy zaistniały powody, które zgodnie ze sporną decyzją czynią niezbędnym umieszczenie logo DGP na wszystkich produktach, podczas gdy tylko część produktów podlega systemowi DSD. Przykład ewentualnie niewielkiego i arbitralnego uczestnictwa w systemie DSD, podczas gdy logo DGP zostaje umieszczone na wszystkich opakowaniach, jeszcze bardziej uwydatnia fakt, iż sporna decyzja nakłada obowiązek udzielenia licencji na używanie rzeczonoego logo.
- 138 Komisja, Landbell i BellandVision przypominają, że sporna decyzja i zaskarżony wyrok nie opierają się na hipotezie, że licencja na używanie logo DGP zostaje udzielona niezależnie od stosowania systemu DSD, lecz uwzględniają wysokość opłaty licencyjnej związanej ze świadczonymi usługami. Podobnie sporna decyzja i zaskarżony wyrok nie mają tego skutku, że zobowiązują DSD do udzielenia licencji na używanie logo DGP producentom i dystrybutorom, którym DSD nie chce udzielić takowej licencji.
- 139 Zdaniem VfW ów zarzut opiera się na błędnym rozumieniu przedmiotu sporu, gdyż Komisja nie zamierza nałożyć na DSD obowiązku udzielenia takiej licencji, a jedynie uniemożliwić tej spółce korzystanie przez nią z pozycji dominującej w celu wykluczenia konkurencji ze strony systemów konkurencyjnych.

- 140 Interseroh również podnosi, że w żadnym razie Sąd nie sugeruje w zaskarżonym wyroku, iż DSD udziela licencji na używanie logo DGP niezależnie od stosowania systemu DSD. Zaskarżony wyrok nie nakłada też na DSD obowiązku udzielenia tej licencji.

Ocena Trybunału

- 141 Jak Sąd wskazał w pkt 121 zaskarżonego wyroku, z art. 82 ust. 2 lit. a) WE wynika, że nadużywanie pozycji dominującej może polegać na narzucaniu w sposób bezpośredni lub pośredni niesłusznym cen lub niesłusznym warunków transakcji.
- 142 W pkt 121 zaskarżonego wyroku Sąd przypomniał utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym z nadużywaniem pozycji dominującej mamy do czynienia w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo zajmujące taką pozycję domaga się zapłaty za swoje usługi cen niesłusznym lub nieproporcjonalnym w stosunku do wartości gospodarczej zrealizowanego świadczenia (zob. w szczególności wyroki Trybunału: z dnia 11 listopada 1986 r. w sprawie 226/84 British Leyland przeciwko Komisji, Rec. s. 3263, pkt 27; z dnia 17 maja 2001 r. w sprawie C-340/99 TNT Traco, Rec. s. I-4109, pkt 46).
- 143 Jak Sąd orzekł w pkt 164 zaskarżonego wyroku po przeprowadzeniu analizy zaprezentowanej w pkt 119–163 tegoż wyroku, zachowanie zarzucane DSD w art. 1 spornej decyzji, które polega na wymaganiu uiszczenia opłaty licencyjnej od wszystkich opakowań wprowadzonych do obrotu w Niemczech oznaczonych logo DGP, nawet jeśli klienci tej spółki wykażą, że nie stosują systemu DSD w odniesieniu do części lub wszystkich opakowań, stanowi nadużycie pozycji dominującej w rozumieniu tego przepisu i przytoczonego powyżej orzecznictwa. Ponadto z pkt 107–117 i 126–133 niniejszego wyroku wynika, że przeprowadzona przez Sąd ocena jest wystarczająco uzasadniona i nie jest dotknięta błędami w zakresie ustaleń faktycznych ani błędami co do prawa, na które powołuje się DSD w oparciu o swe wyłączne prawa związane z logo DGP.

144 Sąd uznał też słusznie w pkt 91 zaskarżonego wyroku, że stwierdziwszy nadużycie pozycji dominującej, Komisja mogła zobowiązać DSD — na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 17 — do zakończenia stwierdzonego naruszenia.

145 Jak Sąd zauważył w pkt 91 zaskarżonego wyroku, nałożony na DSD w art. 3 spornej decyzji obowiązek polegający na zobowiązaniu się przez tę spółkę wobec wszystkich stron umowy o używanie logo do niepobierania opłaty licencyjnej od ilości opakowań jednostkowych z logo DGP wprowadzanych do obrotu w Niemczech, których nie dotyczy usługa związana z przejęciem obowiązku w zakresie przetwarzania odpadów DSD oraz w odniesieniu do których obowiązki nałożone przez rozporządzenie w sprawie opakowań są wykonywane w inny sposób, jest niczym innym jak tylko konsekwencją stwierdzenia nadużycia pozycji dominującej i skorzystania przez Komisję ze wspomnianego uprawnienia do zobowiązania DSD do zakończenia naruszenia.

146 Ponadto wbrew twierdzeniom DSD zobowiązanie nałożone w art. 3 spornej decyzji nie oznacza w żadnym razie obowiązku udzielenia licencji na używanie logo DGP. Rzeczona decyzja nie zawiera bowiem żadnego środka mającego wpływ na przysługującą DSD swobodę wyboru osób, z którymi zawiera ona umowę o używanie logo i którym udziela następnie wspomnianej licencji. Sporna decyzja zobowiązuje DSD jedynie do niewystępowania do jej kontrahentów o zapłatę za usługi przyjmowania zwrotu i odzysku, których DSD nie świadczyła.

147 Mając na względzie powyższe rozważania, należy uznać, że Sąd nie naruszył art. 82 WE, w związku z czym należy oddalić zarzut piąty odwołania.

W przedmiocie zarzutu szóstego, opartego na naruszeniu art. 3 rozporządzenia nr 17 i zasady proporcjonalności

Argumentacja stron

- 148 Po pierwsze, DSD wskazuje, że rozporządzenie w sprawie opakowań oraz prawo znaków towarowych stoją na przeszkodzie temu, by podlegała ona obowiązkowi udzielenia licencji na używanie logo DGP. Tymczasem środki nałożone w art. 3 i następnych spornej decyzji sprowadzają się do nałożenia na nią takiego obowiązku. Nie uwzględnivszy niezgodnego z prawem charakteru tychże środków, Sąd naruszył art. 3 rozporządzenia nr 17, który stanowi, że jeśli Komisja stwierdza naruszenie art. 81 WE lub art. 82 WE, może ona wydać decyzję zobowiązującą dane przedsiębiorstwa do zaniechania tego naruszenia.
- 149 Po drugie, DSD wskazuje, że rozporządzenie w sprawie opakowań oraz prawo znaków towarowych stoją na przeszkodzie temu, by uniemożliwiano jej wymaganie od swych klientów, aby umieszczali na opakowaniach opatrzonych logo DGP, które nie są jednak przetwarzane przez system DSD, informację pozwalającą zneutralizować odróżniający skutek jej znaku towarowego. Nie uwzględnivszy w pkt 200 zaskarżonego wyroku istotnego argumentu zaprezentowanego przez DSD, zgodnie z którym opakowania opatrzone logo DGP i przetwarzane przez system DSD winny móc zostać odróżnione od opakowań, na których umieszczone jest to samo logo, a które nie są przetwarzane przez ten system, Sąd nie uwzględnił faktu, iż art. 3 spornej decyzji stanowi naruszenie art. 3 rozporządzenia nr 17 oraz zasady proporcjonalności.
- 150 Komisja, Landbell i BellandVision uważają, że pierwszy argument zaprezentowany w ramach tego zarzutu bazuje na błędnym założeniu, iż Sąd oparł się na hipotezie dotyczącej udzielenia oddzielnej licencji na używanie logo DGP.
- 151 Jeśli chodzi o drugi argument DSD, Komisja podnosi, że ani rozporządzenie w sprawie opakowań, ani prawo znaków towarowych nie wymagają identyfikacji poszczególnych opakowań pozwalającej na przydzielenie ich DSD lub innemu podmiotowi. Landbell i BellandVision podzielają tę argumentację i dodają, że informacja wyjaśniająca,

zgodnie z którą opakowanie nie podlega systemowi DSD, nie byłaby w stanie zaradzić zachowaniu DSD noszącemu znamiona nadużycia.

Ocena Trybunału

- 152 Jak zostało stwierdzone w pkt 146 niniejszego wyroku, sporna decyzja nie nakłada na DSD obowiązku udzielenia licencji na używanie logo DGP.
- 153 Nie można zatem uwzględnić argumentu pierwszego podniesionego na poparcie zarzutu szóstego.
- 154 Jeśli chodzi o argument DSD, że opakowania opatrzone logo DGP i przetwarzane przez system DSD winny móc zostać odróżnione od opakowań, na których umieszczone jest to logo, a które nie są przetwarzane przez ten system, Sąd stwierdził w pkt 200 zaskarżonego wyroku, że z uwagi na istnienie systemów mieszanych nie jest możliwe dokonanie rozróżnienia, czego życzy sobie DSD.
- 155 Owo stwierdzenie nie jest błędne. Jak zostało wskazane w pkt 129 niniejszego wyroku, DSD sama zobowiązuje swych kontrahentów do umieszczenia logo DGP na wszystkich zgłaszanych jej opakowaniach. Jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 240 swojej opinii, nie jest możliwe określenie z góry, jaką drogę przebędzie opakowanie. Tak więc w momencie zapakowania lub sprzedaży opakowanego produktu nie jest możliwe odróżnienie produktów noszących logo DGP, które są faktycznie przetwarzane przez system DSD, od opakowań opatrzonych tym samym logo, które zostaną przetworzone przez inny system.

156 W związku z tym argument drugi podniesiony na poparcie zarzutu szóstego jest również bezzasadny.

157 Należy zatem oddalić zarzut szósty.

W przedmiocie zarzutu siódmego, opartego na uchybieniu proceduralnym

Argumentacja stron

158 DSD zarzuca Sądowi zastąpienie uzasadnienia Komisji swoim własnym uzasadnieniem oraz naruszenie przepisów regulujących postępowanie administracyjne, w szczególności prawa do bycia wysłuchanym.

159 Sąd dokonał nowych ustaleń opartych na oświadczeniach złożonych przez strony podczas rozprawy. Chodzi o odpowiedzi na szczegółowe pytania, jakie Sąd zadał albo zaledwie na trzy tygodnie przed rozprawą, albo w jej toku, nie wskazując konsekwencji, jakie zamierzał wyciągnąć z udzielonych odpowiedzi, lub związku, jaki stwierdził między rzeczonymi pytaniami a ustaleniami zawartymi w spornej decyzji.

160 Wspomniane ustalenia poczynione przez Sąd są nowe również dlatego, że ich przedmiot nie został określony ani w spornej decyzji, ani w pismach procesowych DSD lub Komisji.

- 161 DSD odnosi się zwłaszcza do dwóch stwierdzeń, a mianowicie po pierwsze do stwierdzenia zawartego w szczególności w pkt 139 i 154 zaskarżonego wyroku, że opakowania powierzone DSD mogą być objęte jednocześnie systemem zbiorowym i systemem indywidualnym, a po drugie do stwierdzenia zawartego w szczególności w pkt 137 i 139 tegoż wyroku, że rozporządzenie w sprawie opakowań przewiduje liczne mechanizmy korekcyjne pozwalające producentom i dystrybutorom na wypełnianie obowiązków wynikających z tego rozporządzenia poprzez przydzielanie opakowań a posteriori do systemu indywidualnego lub zbiorowego.
- 162 Zdaniem Komisji, VfW, Landbell i BellandVision zaskarżony wyrok nie zawiera żadnej nowej okoliczności w stosunku do okoliczności, które zostały już zbadane w toku postępowania administracyjnego, a następnie podczas postępowania pisemnego przed Sądem.

Ocena Trybunału

- 163 Należy przypomnieć, że wyłącznie do Sądu należy ocena ewentualnej konieczności uzupełnienia materiału dowodowego zgromadzonego w rozpatrywanych przez niego sprawach. Waler dowodowy materiału zgromadzonego w sprawie podlega jego swobodnej ocenie, która nie podlega kontroli Trybunału w ramach rozpatrywania odwołania, z wyjątkiem przypadków wypaczenia dowodów przedstawionych Sądowi lub wówczas, gdy z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy wynika istotna nieścisłość ustaleń Sądu (zob. w szczególności wyroki: z dnia 10 lipca 2001 r. w sprawie C-315/99 P Imeri Europa przeciwko Trybunałowi Obrachunkowemu, Rec. s. I-5281, pkt 19; z dnia 11 września 2008 r. w sprawach połączonych C-75/05 P i C-80/05 P Niemcy i in. przeciwko Kronofrance, Zb.Orz. s. I-6619, pkt 78).
- 164 Dlatego też nie można zarzucać Sądowi, że zadał stronom przed rozprawą i w toku rozprawy szereg szczegółowych pytań celem uzupełnienia materiału dowodowego, którym już dysponował, i że wysnuł pewne wnioski z odpowiedzi udzielonych przez strony na te pytania.

165 Ponadto należy stwierdzić, że Sąd uwzględnił przedmiot sporu wynikający ze skargi wniesionej przez DSD i nie wziął pod uwagę nowych okoliczności oprócz okoliczności wskazanych w spornej decyzji. Jeśli chodzi w szczególności o możliwość połączenia kilku systemów przyjmowania zwrotu i odzysku, w szczególności z motywów 20 i 23 tejże decyzji wynika, że kwestia systemów mieszanych została zbadana przez Komisję przy okazji przeprowadzonego przez nią dochodzenia, w związku z czym kwestia ta nie stanowi nowej okoliczności dodanej przez Sąd do akt sprawy.

166 Wynika stąd, że należy oddalić zarzut siódmy odwołania.

W przedmiocie zarzutu ósmego, opartego na naruszeniu podstawowego prawa do przestrzegania rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia

Argumentacja stron

167 DSD podnosi, że Sąd dopuścił się naruszenia procedury i wpłynął niekorzystnie na jej interesy, nie przestrzegając podstawowego prawa do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie uznanego w art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie prawa człowieka i podstawowych wolności podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. i w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej ogłoszonej w Nicei w dniu 7 grudnia 2000 r. (Dz.U. C 364, s. 1).

168 DSD przypomina, że postępowanie przed Sądem rozpoczęło się w dniu 5 lipca 2001 r. i zakończyło się w dniu 24 maja 2007 r. Uwzględniając nawet ograniczenia nierozzerwalnie związane z postępowaniami prowadzonymi przed sądami wspólnotowymi, omawiany czas trwania postępowania był zbyt długi. DSD wskazuje w tym względzie, że pomiędzy zawiadomieniem stron w dniu 9 września 2002 r. o zakończeniu procedury pisemnej a wydaniem w dniu 19 czerwca 2006 r. decyzji o otwarciu

procedury ustnej, zawierającej skierowane do stron żądanie udzielenia odpowiedzi na pewne pytania podczas rozprawy, minęło ponad 45 miesięcy, przy czym nie podjęto w tym okresie żadnego środka.

- 169 DSD wskazuje też, że nadmierny czas trwania postępowania stanowi poważne naruszenie jej interesów charakteryzujące się między innymi naruszeniem jej modelu umownego i modelu działalności, jak również pozbawieniem możliwości pobrania stosownej opłaty licencyjnej w zamian za samo używanie logo DGP.
- 170 Zdaniem DSD z łącznej analizy art. 58 i 61 statutu Trybunału Sprawiedliwości wynika, że jeżeli zasadny jest zarzut podniesiony na poparcie odwołania, oparty na naruszeniu procedury w postępowaniu przed Sądem wpływającym niekorzystnie na interesy wnoszącego odwołanie, Trybunał winien uchylić wyrok Sądu. Jak Trybunał przyznał w ww. wyroku w sprawie Baustahlgewebe przeciwko Komisji, reguła ta jest zasadna ze względów ekonomii procesowej i celem natychmiastowego i skutecznego zaradzenia takiemu naruszeniu.
- 171 Nawiązując w dalszym ciągu do art. 58 i 61 statutu Trybunału Sprawiedliwości, DSD uważa, że takie naruszenie procedury w postępowaniu przed Sądem czyni zasadnym uchylenie wyroku Sądu niezależnie od tego, czy owo naruszenie miało wpływ na wynik sporu.
- 172 Komisja, Landbell i BellandVision wskazują, że w niniejszej sprawie brak jest podstaw, by uznać, że istnieje związek między czasem trwania postępowania a wynikiem sporu. Ponadto uchylenie zaskarżonego wyroku wydłużyłoby jeszcze bardziej czas trwania postępowania.
- 173 W każdym razie czas trwania postępowania był uzasadniony ze względu na złożoność sprawy, za co sama DSD ponosi odpowiedzialność, ponieważ przekazała ona obszerne pisma wraz z licznymi załącznikami. Podobna sytuacja miała miejsce w postępowaniu

zakończonym ww. wyrokiem z dnia 24 maja 2007 r. w sprawie T-289/01 Duales System Deutschland przeciwko Komisji, którą Sąd rozpoznał równocześnie ze sprawą T-151/01, w której wydano zaskarżony wyrok.

- 174 Jeśli chodzi o twierdzenia DSD dotyczące niekorzystnego wpływu na jej interesy, Komisja uważa, że są one nieprawidłowe. Co się tyczy w szczególności modelu biznesowego DSD, Komisja wskazuje, że każda decyzja wydana na podstawie art. 82 WE zobowiązująca do zakończenia nadużycia prowadzi w nieunikniony sposób do zmiany polityki handlowej danego przedsiębiorstwa.
- 175 VfW zauważa, że DSD nie poniosła żadnej szkody ze względu na czas trwania postępowania, ponieważ mogła kontynuować swą działalność, a jej pozycja na rynku nie uległa znacznemu osłabieniu. Ponadto zakładając nawet, że na interesy wnoszącej odwołanie wywarty został niekorzystny wpływ, uchylenie zaskarżonego wyroku byłoby nieproporcjonalne.

Ocena Trybunału

- 176 Jak wynika z art. 58 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości i z orzecznictwa, Trybunał jest właściwy do zbadania, czy Sąd naruszył procedurę, co wpłynęło niekorzystnie na interesy wnoszącego odwołanie, oraz winien upewnić się, czy przestrzegane były ogólne zasady prawa wspólnotowego (ww. wyrok w sprawie Baustahlgewebe przeciwko Komisji, pkt 19; wyrok z dnia 15 czerwca 2000 r. w sprawie C-13/99 P TEAM przeciwko Komisji, Rec. s. I-4671, pkt 36).
- 177 Jeśli chodzi o naruszenie wskazywane w ramach niniejszego zarzutu, należy przypomnieć, że art. 6 ust. 1 europejskiej Konwencji o ochronie prawa człowieka i podstawowych wolności stanowi, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd

ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej.

178 Jako ogólna zasada prawa wspólnotowego prawo to ma zastosowanie w ramach środka zaskarżenia skierowanego przeciw decyzji Komisji (ww. wyrok w sprawie Baustahlge-webe przeciwko Komisji, pkt 21; wyrok z dnia 1 lipca 2008 r. w sprawach połączonych C-341/06 P i C-342/06 P Chronopost i La Poste przeciwko UFEX i in., Zb.Orz. s. I-4777, pkt 45).

179 Rzeczone prawo zostało ponadto potwierdzone w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Jak już wielokrotnie orzekał Trybunał, omawiany artykuł dotyczy zasady skutecznej ochrony sądowej (wyroki: z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie C-432/05 Unibet, Zb.Orz. s. I-2271, pkt 37; z dnia 3 września 2008 r. w sprawach połączonych C-402/05 P i C-415/05 P Kadi i Al Barakaat International Foundation przeciwko Radzie i Komisji, Zb.Orz. s. I-6351, pkt 335; z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-47/07 P Masdar (UK) przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-9761, pkt 50).

180 W zakresie w jakim Komisja i Vfw kwestionują istnienie związku między czasem trwania postępowania a interesami DSD i podnoszą w ten sposób kwestię, czy niniejszy zarzut dotyczy tak naprawdę naruszenia procedury wpływającego niekorzystnie na interesy wnoszącej odwołanie w rozumieniu art. 58 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości, należy zaznaczyć, że przedsiębiorstwo wnoszące skargę o stwierdzenie nieważności decyzji, która zmusiła je do dostosowania umowy standardowej zawieranej przez nie z jego klientami, ma — z oczywistych względów polityki handlowej — określony interes w tym, aby wydano w rozsądnym terminie rozstrzygnięcie w przedmiocie prezentowanej przez owo przedsiębiorstwo argumentacji na poparcie twierdzenia, że rzeczona decyzja jest niezgodna z prawem. Okoliczność, że w innych sprawach Trybunał zbadał kwestię czasu trwania postępowania w ramach skarg skierowanych przeciwko decyzjom Komisji nakładającym grzywny za naruszenie prawa konkurencji (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Baustahlge-webe przeciwko Komisji, pkt 21; wyrok z dnia 2 października 2003 r. w sprawie C-194/99 P Thyssen Stahl przeciwko Komisji, Rec. s. I-10821, pkt 154; ww. wyrok w sprawach połączonych Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel przeciwko Komisji, pkt 115), podczas gdy w niniejszej sprawie nie nałożono takiej grzywny na DSD, jest w tym względzie pozbawiona znaczenia.

- 181 Należy również przypomnieć, że rozsądny charakter terminu na wydanie orzeczenia winien być oceniany na podstawie okoliczności właściwych dla każdej sprawy, takich jak złożoność sporu i zachowanie stron (zob. podobnie ww. wyrok w sprawach połączonych Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel przeciwko Komisji, pkt 116 i przytoczone tam orzecznictwo; postanowienie z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie C-146/08 P Efkon przeciwko Parlamentowi i Radzie, pkt 54).
- 182 Trybunał wyjaśnił w tym względzie, że wykaz właściwych kryteriów nie jest wyczerpujący i że ocena kwestii rozsądnego charakteru rzezonego terminu nie wymaga systematycznej analizy okoliczności sprawy pod kątem każdego z nich, jeżeli czas trwania postępowania wydaje się uzasadniony w świetle jednego z tych kryteriów. Tak więc złożoność sprawy lub opieszale zachowanie skarżącego mogą zostać uwzględnione, by usprawiedliwić zbyt długi *prima facie* termin (wyrok z dnia 15 października 2002 r. w sprawach połączonych C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P i C-254/99 P Limburgse Vinyl Maatschappij i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-8375, pkt 188; ww. wyrok w sprawie Thyssen Stahl przeciwko Komisji, pkt 156).
- 183 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że czas trwania postępowania prowadzonego przed Sądem, który wyniósł około 5 lat i 10 miesięcy, nie może zostać usprawiedliwiony którąkolwiek z okoliczności właściwych dla tej sprawy.
- 184 Okazuje się w szczególności, że okres, jaki upłynął pomiędzy zawiadomieniem stron we wrześniu 2002 r. o zakończeniu procedury pisemnej a otwarciem procedury ustnej w czerwcu 2006 r., trwał 3 lata i 9 miesięcy. Okoliczności sprawy — czy byłaby to złożoność sporu, zachowanie stron czy też zaistnienie kwestii incydentalnych — nie tłumaczą długości tego okresu.
- 185 Jeśli chodzi zwłaszcza o złożoność sporu, należy stwierdzić, że skargi wniesione przez DSD na sporną decyzję oraz na decyzję 2001/837, które wymagały wprowadzie szczegółowego przeanalizowania rozporządzenia w sprawie opakowań, powiązań umownych DSD, decyzji Komisji oraz argumentów podniesionych przez DSD, nie były

jednak na tyle skomplikowane czy różnorodne, by Sąd nie mógł dokonać syntezy tychże akt sprawy i przygotować procedury ustnej w terminie krótszym niż 3 lata i 9 miesięcy.

186 Ponadto jak stwierdził już Trybunał, w razie sporu co do istnienia naruszenia reguł konkurencji fundamentalny wymóg pewności prawa, z której podmioty gospodarcze powinny korzystać, a także cel polegający na zapewnieniu niezakłóconej konkurencji na rynku wewnętrznym mają szczególne znaczenie nie tylko dla samego wnoszącego odwołanie i jego konkurentów, ale również dla osób trzecich ze względu na dużą liczbę zainteresowanych osób oraz wchodzące w grę interesy finansowe (ww. wyrok w sprawie Baustahlgewebe przeciwko Komisji, pkt 30). Mając na względzie w niniejszej sprawie pozycję dominującą DSD, wielkość rynku usług, na którym DSD i jej konkurenci wykonują działalność, ewentualny wpływ wyniku sporu na dalszą praktykę i na opłaty licencyjne uiszczane przez producentów i dystrybutorów opakowanych produktów, oraz kwestie podniesione w ramach sporu odnośnie do niezwykle rozpowszechnionego używania logo DGP, należy stwierdzić, że okres, jaki upłynął między zakończeniem procedury pisemnej a następnym etapem postępowania, jest zbyt długi.

187 Poza tym jak wskazał rzecznik generalny w pkt 293–299 swojej opinii, wspomniany okres nie został przerwany ani wskutek przyjęcia przez Sąd środków organizacji postępowania lub środków dowodowych, ani wskutek kwestii incydentalnych podnoszonych przez strony.

188 Mając na uwadze powyższe okoliczności, należy uznać, że postępowanie przed Sądem było prowadzone z naruszeniem wymogów związanych z przestrzeganiem rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia.

189 Jeśli chodzi o skutki nieprzestrzegania rozsądnego czasu trwania postępowania prowadzonego przed Sądem, DSD powołuje się na zasadę przewidzianą w art. 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości, że Trybunał uchyla orzeczenie Sądu, jeżeli odwołanie jest zasadne. Ponieważ niniejszy zarzut oparty jest na naruszeniu rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia, a owo naruszenie stanowi naruszenie

procedury wpływające niekorzystnie na interesy wnoszącej odwołanie w rozumieniu art. 58 tego statutu, stwierdzenie tegoż naruszenia procedury winno w opinii DSD bezwzględnie prowadzić do uchylenia zaskarżonego wyroku niezależnie od kwestii, czy rzeczony naruszenie procedury miało wpływ na wynik sporu. Nie uchylając wyroku, Trybunał naruszy art. 61 swego statutu.

190 Prezentując tę argumentację, DSD nakłania Trybunał do zrewidowania jego orzecznictwa, zgodnie z którym nieprzestrzeganie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia prowadzi do uchylenia zaskarżonego wyroku jedynie wówczas, gdy istnieją wskazówki co do tego, że zbyt długi czas trwania postępowania miał wpływ na wynik sporu (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Baustahlgewebe przeciwko Komisji, pkt 49). W niniejszej sprawie DSD nie przedstawiła takowych wskazówek.

191 Jak podkreśliła DSD, prawdą jest, że nieprzestrzeganie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia stanowi naruszenie procedury (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Baustahlgewebe przeciwko Komisji, pkt 48).

192 Artykuł 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości winien być jednak interpretowany i stosowany w użyteczny sposób.

193 Ponieważ brak jest jakiegokolwiek wskazówki co do tego, że nieprzestrzeganie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia mogło mieć wpływ na wynik sporu, uchylenie zaskarżonego wyroku nie byłoby w stanie zaradzić naruszeniu przez Sąd zasady skutecznej ochrony sądowej.

194 Ponadto jak wskazał rzecznik generalny w pkt 305 i 306 swojej opinii, z uwagi na konieczność zapewnienia poszanowania wspólnotowego prawa konkurencji Trybunał nie może pozwolić wnoszącej odwołanie — na tej tylko podstawie, że naruszono rozsądny termin na wydanie orzeczenia — na zakwestionowanie istnienia naruszenia,

jeżeli wszystkie jej zarzuty odnoszące się do ustaleń poczynionych przez Sąd w przedmiocie tegoż naruszenia i związanego z nim postępowania administracyjnego zostały oddalone jako bezzasadne.

195 Natomiast jak wskazał rzecznik generalny w pkt 307 i nast. swojej opinii, nieprzebranie przez Sąd rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia może stanowić podstawę do wystąpienia z wnioskiem o odszkodowanie w ramach skargi wniesionej przeciwko Wspólnocie na podstawie art. 235 WE i 288 akapit drugi WE.

196 W związku z tym argument DSD, że przekroczenie rozsądnego terminu winno prowadzić do uchylenia zaskarżonego wyroku, tak aby zaradzić temu naruszeniu procedury, okazuje się bezzasadny. Dlatego też należy oddalić zarzut ósmy.

197 Ze względu na to, że żaden z zarzutów podniesionych przez DSD nie może zostać uwzględniony, należy oddalić odwołanie.

W przedmiocie kosztów

198 Zgodnie z art. 69 § 2 regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 118 tego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja, Interseroh, Vfw, Landbell i BellandVision wniosły o obciążenie DSD kosztami postępowania, a DSD przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami niniejszego postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Odwołanie zostaje oddalone.**

- 2) **Der Grüne Punkt — Duales System Deutschland GmbH pokrywa własne koszty oraz koszty poniesione w niniejszym postępowaniu przez Komisję Wspólnot Europejskich, Interseroh Dienstleistungs GmbH, Vfw GmbH, Landbell AG für Rückhol-Systeme i BellandVision GmbH.**

Podpisy